

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
(ΚΕΠΕ)

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

No 158

**Η εξέλιξη του επιπέδου τιμών,
το πρόσφατο κύμα ακρίβειας
και προτάσεις αντιμετώπισης**

Πρόδρομος Προδρομίδης
σε συνεργασία με τον Ιωάννη Τσάμη

Σεπτέμβριος 2024

Πρόδρομος Προδρομίδης
Ερευνητής ΚΕΠΕ
E-mail: pjprodr@kepe.gr

Ιωάννης Τσάμης
Φοιτητής στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Ασκούμενος στο ΚΕΠΕ

**Η εξέλιξη του επιπέδου τιμών,
το πρόσφατο κύμα ακρίβειας
και προτάσεις αντιμετώπισης**

Copyright 2024

του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
Αμερικής 11, 106 72 Αθήνα

www.kepe.gr

Οι γνώμες και οι κρίσεις που περιέχει η εργασία αυτή
είναι των συγγραφέων και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαία
γνώμες ή κρίσεις του Κέντρου Προγραμματισμού
και Οικονομικών Ερευνών

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) είναι το μεγαλύτερο ερευνητικό ίδρυμα για την οικονομική επιστήμη στη χώρα μας. Ιδρύθηκε το 1959 ως μία μικρή ερευνητική μονάδα με την επωνυμία «Κέντρον Οικονομικών Ερευνών», με βασικό σκοπό την επιστημονική μελέτη των οικονομικών προβλημάτων της Ελλάδος, την ενθάρρυνση των οικονομικών ερευνών και τη συνεργασία με άλλα επιστημονικά ιδρύματα.

Το 1964 το ΚΕΠΕ πήρε τη σημερινή του ονομασία. Τότε του ανατέθηκαν οι εξής πρόσθετες αρμοδιότητες: πρώτον, η κατάρτιση σχεδίων για βραχυχρόνια, μεσοχρόνια και μακροχρόνια προγράμματα ανάπτυξης, η εκπόνηση σχεδίων προγραμμάτων περιφερειακής και χωροταξικής ανάπτυξης, καθώς και προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Κυβέρνησης· δεύτερον, η παρακολούθηση και ανάλυση της βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης εξέλιξης της ελληνικής οικονομίας, καθώς και η διαμόρφωση προτάσεων για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων· και τρίτον, η επιμόρφωση νέων οικονομολόγων, ιδιαίτερα σε θέματα προγραμματισμού και οικονομικής ανάπτυξης.

Σήμερα το ΚΕΠΕ επικεντρώνεται στη διεξαγωγή εφαρμοσμένων οικονομικών ερευνών που ενδιαφέρουν την ελληνική οικονομία και, με την ιδιότητα του συμβουλευτικού οργάνου της Κυβέρνησης, παρέχει τεχνικές υπηρεσίες σε θέματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων αυτών εντάσσεται και η δημοσίευση των σειρών: (α) Μελέτες, που είναι επιστημονικές μονογραφίες, (β) Εκθέσεις, που είναι κείμενα εφαρμοσμένης ανάλυσης με προτάσεις πολιτικής σε επίπεδο κλάδων, περιφερειών και άλλων οικονομικών θεμάτων, (γ) Εργασίες για Συζήτηση, που είναι σχέδια εργασιών σε προχωρημένο στάδιο προσκεκλημένων επιστημόνων ή μελών του ερευνητικού προσωπικού του Ιδρύματος. Οι εκδόσεις του ΚΕΠΕ από την ίδρυσή του έως σήμερα υπερβαίνουν τις 700. Το ΚΕΠΕ εκδίδει επίσης την τετραμηνιαία περιοδική έκδοση Οικονομικές Εξελίξεις, με σκοπό να συμβάλλει στη συστηματική παρακολούθηση και ανάλυση της ελληνικής οικονομικής συγκυρίας, καθώς και στο πεδίο διαμόρφωσης της οικονομικής πολιτικής, αναλύοντας τις συνέπειες εναλλακτικών προσεγγίσεων σε επίκαιρα θέματα.

Πρόδρομος Προδρομίδης
σε συνεργασία με τον Ιωάννη Τσάμη

Περίληψη

Η απότομη και επίμονη αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών στην Ελλάδα από το 2021 και εξής, καθώς και ο τρόπος συζήτησης στατιστικών δεικτών σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, δημιουργούν την αίσθηση ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας φθίνει, όμως δεν είναι έτσι. Η εργασία εξετάζει την πορεία της οικονομίας σε όρους πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ, τιμών και ευημερίας αφενός διαχρονικά, αφετέρου σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ-27, καθώς και τους παράγοντες που φαίνεται να επιδρούν στο γενικό επίπεδο τιμών. Τα ευρήματα είναι χρήσιμα τόσο για την αντιμετώπιση της ακρίβειας στην Ελλάδα, όσο και για την διεύρυνση του πραγματικού εισοδήματος των πολιτών.

Αργά η γρήγορα η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με τα εργαλεία που διαθέτει, θα επαναφέρει τον πληθωρισμό στο επιθυμητό (μεσοσταθμικά) επίπεδο του 2% στην Ευρωζώνη. Εν τούτοις, στην περίπτωση της Ελλάδας, στον βαθμό που η κάλυψη της αποστάσεως από το μέσο κοινοτικό ΑΕΠ ή άλλων κενών που προέκυψαν στην διάρκεια της πολυετούς υφέσεως, καθώς και νέες καταστάσεις, εν πολλοίς απαιτούν διεύρυνση της συνολικής ζήτησης, είναι ακόμα πιο αναγκαίο να μετριαστεί η αύξηση των τιμών με όσο περισσότερη ανάπτυξη γίνεται από την πλευρά της προσφοράς: Με ενίσχυση της παραγωγής και του ανταγωνισμού ανά κλάδο, ανά προϊόν και ανά εισροή, με απεμπλοκή από περαιτέρω αυξήσεις του κατωτάτου μισθού και φόρων επί των τιμών, με την επαναφορά των ενδιαμέσων εκπτώσεων και άλλων πρακτικών μείωσης των τιμών. Επίσης, με την αντιμετώπιση του εισαγόμενου πληθωρισμού, είτε αυτός απορρέει από πρακτικές τιμολόγησης πολυεθνικών είτε αυτός απορρέει από πρακτικές τιμολόγησης των εισαγωγών των κοινοτικών υπηρεσιών.

Λέξεις - κλειδιά

Τιμές-Πληθωρισμός-Ακρίβεια, Πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ και ευημερία, Συνολική προσφορά και ζήτηση, Κατώτατος μισθός, Περίοδοι εκπτώσεων, Έμμεσοι φόροι και επιδόματα, Τιμές εισροών σε γεωργία-κτηνοτροφία

* Το κείμενο συντάχθηκε τον Ιούνιο του 2024. Εκφράζονται ευχαριστίες στους συμμετασχόντες στο ερευνητικό συνέδριο του ΚΕΠΕ και σε έναν ανώνυμο κριτή για χρήσιμες παρατηρήσεις και σχόλια, καθώς και στην Ελένη Σουλτανάκη για την γλωσσική επιμέλεια.

The evolution of prices, the recent inflation wave in Greece, and policy suggestions

Abstract

The sharp, persistent increase in the general price level in Greece from 2021 on, along with the way statistics regarding the economy are discussed in certain media outlets in Greece, give the impression that per capita GDP is falling, but this is not the case. The paper examines the way the economy evolved in terms of real per capita GDP, prices, and welfare over time, and in relation to the rest of the EU-27, as well as the factors that seem to affect the general price level. The findings are useful both for dealing with inflation in Greece, and for expanding real income in Greece.

Sooner or later the European Central Bank will reign in the inflation rate to the desired 2% target in the eurozone. However, to the extent Greece has considerable catching up to do due to its long economic recession in the 2010s, as well as new needs to address, an expansion of the aggregate demand and price increases seem inevitable. To offset the latter, it is necessary to raise the aggregate supply: to strengthen production and competition across markets, industries, products and inputs; to cease raising the minimum wage and indirect taxes; to restore mid-season sales and consider ideas and practices likely to affect price reductions; and to address imported inflation, whether it stems from the pricing practices of multinationals or from the import pricing practices of the European Commission.

Key-words

Prices and Inflation, Real per capita GDP and welfare, Aggregate Demand and Aggregate Supply, Minimum wage, Sales periods, Consumer taxes and subsidies, Input prices in agriculture

1. Εισαγωγή

Έχοντας αφήσει πίσω της την κρίση του δημοσίου χρέους του 2009-10, την εφαρμογή των προγραμμάτων διάσωσης και την πολυετή ύφεση που ακολούθησε, καθώς και την επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων στα μέσα του 2015 και την πολύνεκρη πανδημία του 2020-23,¹ αλλά και φυσικές και άλλες καταστροφές και την πολύμηνη ένταση με την Τουρκία κατά το 2022-23, η ελληνική κοινωνία φαίνεται να εστιάζει την προσοχή της στο θέμα της ακρίβειας (Deutsche Welle, 2023· Euronews, 2023· *Η Αυγή*, 2023· *Το Βήμα*, 2024· *Η Καθημερινή*, 2024α).

Η απότομη αύξηση των τιμών από το 2021 και, ιδίως, από το 2022 και εξής σε πολλές ανεπτυγμένες οικονομίες, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), εύλογα αποδίδεται:

- στους περιορισμούς στην οικονομική ζωή που ετέθησαν κατά τις πρώτες φάσεις της πανδημίας του κορωνοϊού, οι οποίοι παγκοσμίως επέφεραν αφενός μειώσεις στην παραγωγή και διατάραξη των αλυσίδων εφοδιασμού, αφετέρου δημοσιονομική και νομισματική επέκταση προκειμένου να στηριχθούν χρηματικώς μέσω προγραμμάτων νοικοκυριά και επιχειρήσεις,
- σε καταστροφές (ελλείψεις ειδών) που οφείλονται στην κλιματική αλλαγή, καθώς και
- στην αύξηση της τιμής των ενεργειακών προϊόντων και την μείωση της προσφοράς κάποιων τροφίμων και εφοδίων που ακολούθησαν την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία.

Επίσης, τελευταίως πιθανολογείται ένας αντίκτυπος από την αύξηση των κερδών σε ορισμένους τομείς της οικονομίας² και το λεγόμενο πληθωρισμό της απληστίας-κερδοσκοπίας, καθώς και από την αναζωπύρωση των εντάσεων στην Μέση Ανατολή και την Ερυθρά Θάλασσα μέσω της επιδράσεως στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού και στις τιμές βασικών εμπορευμάτων ενέργειας. (Βλ. OECD, 2022· Andersen, 2023· European Commission, 2023: 30· Hahn, 2023· Hansen κ.ά., 2023: 8· Matthews, 2023· Arce κ.ά., 2024· Euronews, 2024.)

Οι πληθωριστικές εξελίξεις στην Ελλάδα, μια μικρή ανοιχτή οικονομία της Ευρωζώνης, εντάσσονται σε αυτό το αφήγημα, με μια σημείωση: Η εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών από το 2010 και εξής δείχνει ότι επί μακρόν: (α) η υποχώρηση του κατά κεφαλήν πραγματικού Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος (ΑΕΠ)³ και (β) η σχετική σταθερότητα ή πτώση των τιμών, όπως αποτυπώνεται στον αποπληθωριστή του ΑΕΠ,⁴ συμβάδισαν. Η δε πρόσφατη άνοδος των τιμών συμπίπτει με ταχεία αύξηση του πραγματικού προϊόντος (εισοδήματος) στα επίπεδα του 2010-11. Βλ. Σχήμα 1.

Στις επόμενες σελίδες αναλύεται η πορεία της οικονομίας της χώρας σε όρους κατά κεφαλήν πραγματικού εισοδήματος και τιμών (Κεφάλαιο 2), συζητούνται η εξέλιξη του κατά κεφαλήν εισοδήματος σε σχέση με τις

¹ 34,8 χιλ. θανάτους στα διαδοχικά κύματα και τις παραλλαγές του κορωνοϊού ως την αρχή του 2023 (Johns Hopkins University, 2023).

² Όπως σε ορυχεία-λατομεία-ηλεκτρισμό-ύδρευση κ.ά., γεωργία-δασοκομία-αλιεία, κατασκευές σε πολλές χώρες της ΕΕ.

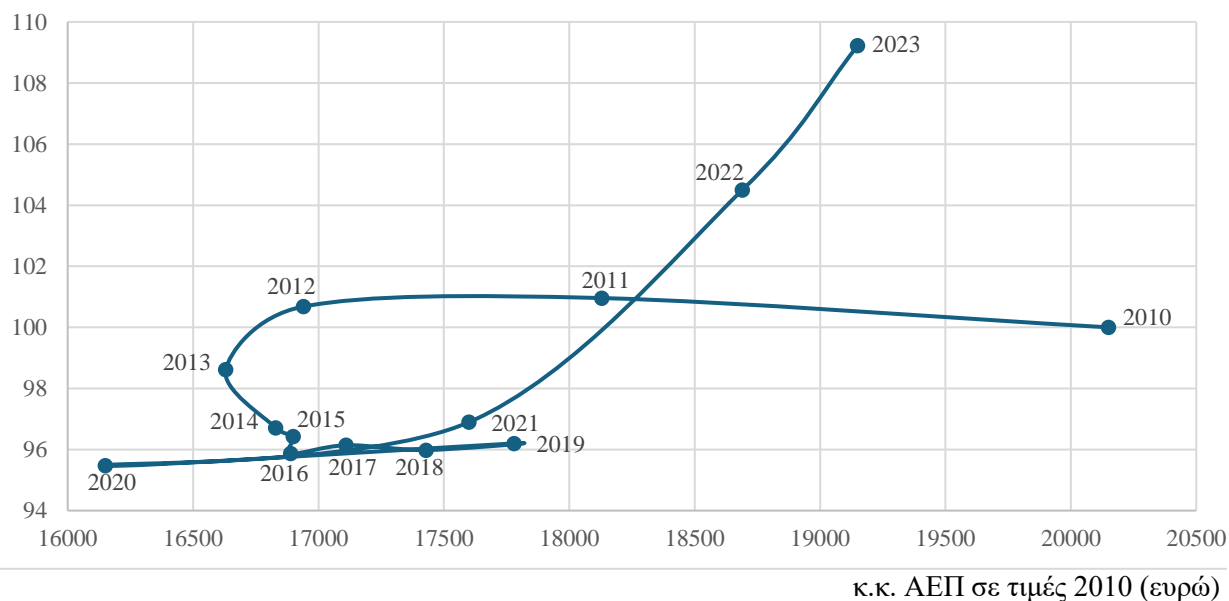
³ Το ΑΕΠ είναι το συχνότερα χρησιμοποιούμενο μέτρο οικονομικής δραστηριότητας (παραγωγής, εισοδήματος) και ευημερίας που διαθέτουμε σε τακτά χρονικά διαστήματα, αν και πόρρω απέχει από το να είναι ιδανικό μέτρο, καθώς δεν μπορεί να συνοπολογίσει αποτελέσματα της παραγωγικής διαδικασίας που δεν ποσοτικοποιούνται εύκολα (λ.χ., την ρύπανση), μη αμειβόμενες εργασίες, αμειβόμενες εργασίες που δεν δηλώνονται, τον ελεύθερο χρόνο στον οποίο τα άτομα ενδεχομένως δίνουν μεγάλη αξία και από τον οποίο αντλούν ικανοποίηση. Επίσης, μετράει δυσάρεστα πράγματα (ατυχήματα, προβλήματα υγείας, διενέξεις) που δημιουργούν/απαιτούν χρηματικές συναλλαγές ως θετικά.

⁴ Ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ είναι ένα μέτρο του επιπέδου των τιμών όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια οικονομία σε ένα έτος.

άλλες χώρες της ΕΕ-27 (Κεφάλαιο 3), η εξέλιξη των τιμών των επιμέρους ομάδων καταναλωτικών προϊόντων στην Ελλάδα (Κεφάλαιο 4), η γενικότερη ευημερία των κατοίκων (Κεφάλαιο 5), οι παράγοντες που φαίνεται να επιδρούν στο γενικό επίπεδο των τιμών καταναλωτή στην χώρα (Κεφάλαιο 6) και η πορεία των τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ-27 (Κεφάλαιο 7). Επίσης, διατυπώνονται συμπεράσματα και προτάσεις (Κεφάλαιο 8). Το κείμενο ολοκληρώνεται με τον επίλογο (Κεφάλαιο 9) και συνοδεύεται από ένα Παράρτημα.

Σχήμα 1: Η εξέλιξη του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε τιμές 2010) και των τιμών στην Ελλάδα, 2010-23

Τιμές
(αποπληθωριστής ΑΕΠ, 2010=100)

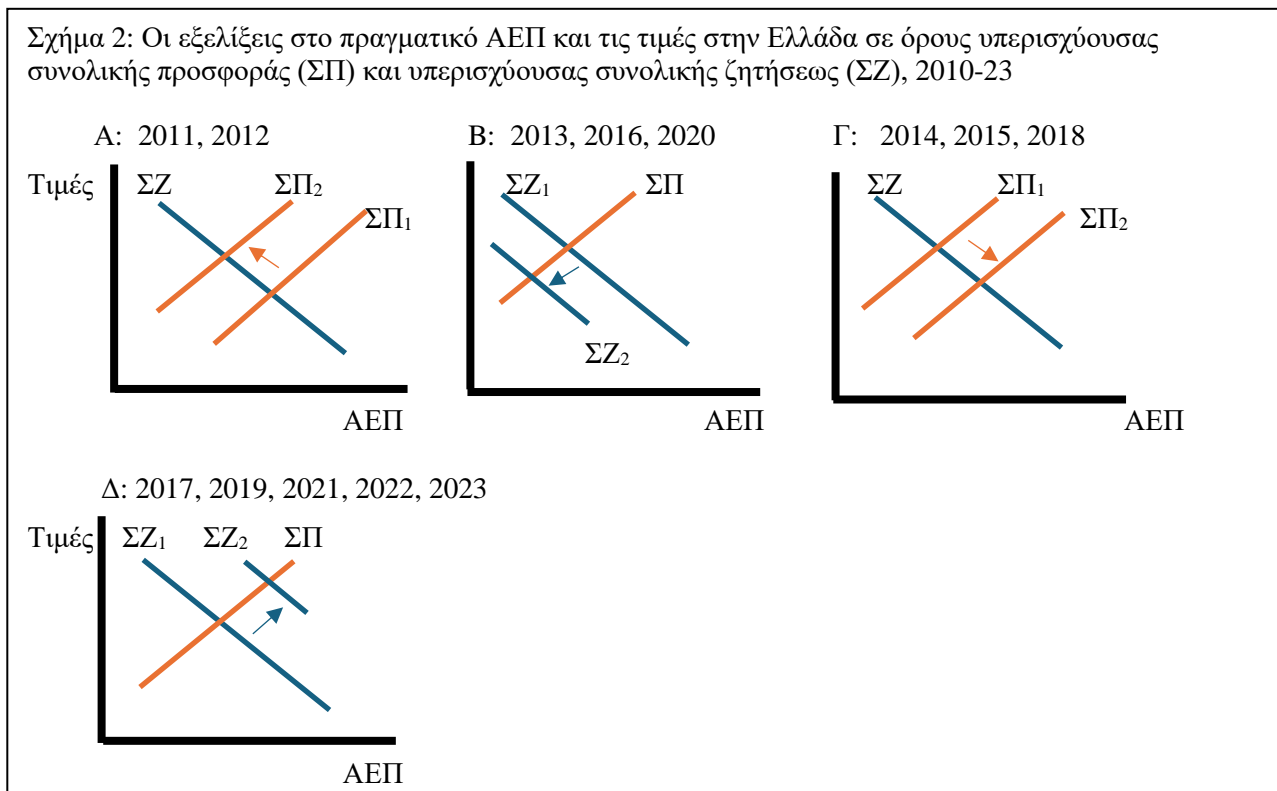

κ.κ. ΑΕΠ σε τιμές 2010 (ευρώ)

Πηγή: Eurostat (όπως ενημερώθηκε την 15/01/2024).

2. Μακροοικονομική αναδρομή

Από το Σχήμα 1 διαπιστώνεται ότι κατά το χρονικό διάστημα των ετών 2010-12 υπερίσχυσε η μείωση (συρρίκνωση) της συνολικής ή συναθροιστικής προσφοράς έναντι οιασδήποτε μεταβολής της συνολικής ζήτησης. Βλ. Σχήμα 2, εξέλιξη (κίνηση) Α. Αυτή είχε ως αποτέλεσμα μεγάλη μείωση του εισοδήματος και μικρή αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Εν συνεχεία, υπερίσχυσε η συστολή της συνολικής ζήτησης (βλ. Σχήμα 2, κίνηση τύπου Β), η οποία είχε ως αποτέλεσμα την μείωση του εισοδήματος και του γενικού επιπέδου των τιμών κατά το 2013.⁵ Ακολούθως, η κατάσταση ανεστράφη και υπερίσχυσε η αύξηση της συνολικής προσφοράς (βλ. Σχήμα 2, κίνηση τύπου Γ).⁶ Αυτή είχε ως αποτέλεσμα αύξηση του εισοδήματος και πτώση του γενικού επιπέδου τιμών τόσο κατά το 2014 όσο και κατά το 2015 —και αυτό παρά την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων στα μέσα του δεύτερου έτους. Ωστόσο, το 2016 η θετική εξέλιξη ανετράπη, καθώς επικράτησε η συστολή της συνολικής ζήτησης (κίνηση τύπου Β). Προέκυψε μικρή μείωση της συνολικής ζήτησης (βλ. Σχήμα 2, κίνηση τύπου Δ), η οποία είχε ως αποτέλεσμα ταυτόχρονη αύξηση του προϊόντος και του γενικού επιπέδου των τιμών κατά το 2017. Εν συνεχεία, επανελήφθησαν κινήσεις τύπου Β (2018) και Δ (2019) οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα ανάκαμψη του εισοδήματος και διαδοχικώς αμελητέα μεί-

⁵ Θεωρητικώς η συνολική ζήτηση μειώνεται (το γράφημα της συνολικής ζήτησης μετατοπίζεται αριστερά) με δημοσιονομική ή νομισματική συρρίκνωση (όπως περιστολή των δημοσίων δαπανών, μείωση της ποσότητας χρήματος, άνοδος του επιτοκίου) και αυξάνει με δημοσιονομική ή νομισματική επέκταση. Βλ. ενδεικτικά Begg κ.ά. (2008: 472-475).

⁶ Θεωρητικώς η συνολική προσφορά αυξάνει (το γράφημα της συνολικής προσφοράς μετατοπίζεται δεξιά) όταν εισέρχονται στην παραγωγή περισσότερες ή βελτιωμένες εισροές (εργασία, μηχανήματα κ.ά.), όταν βελτιώνεται ο τρόπος που συνδυάζονται οι εισροές κατά την παραγωγική διαδικασία ή όταν αίρονται στρεβλώσεις στις αγορές των εισροών και τελικών προϊόντων. Μειώνεται, δε, όταν συμβαίνει το αντίθετο. Βλ. ενδεικτικά Begg κ.ά. (2008: 484).

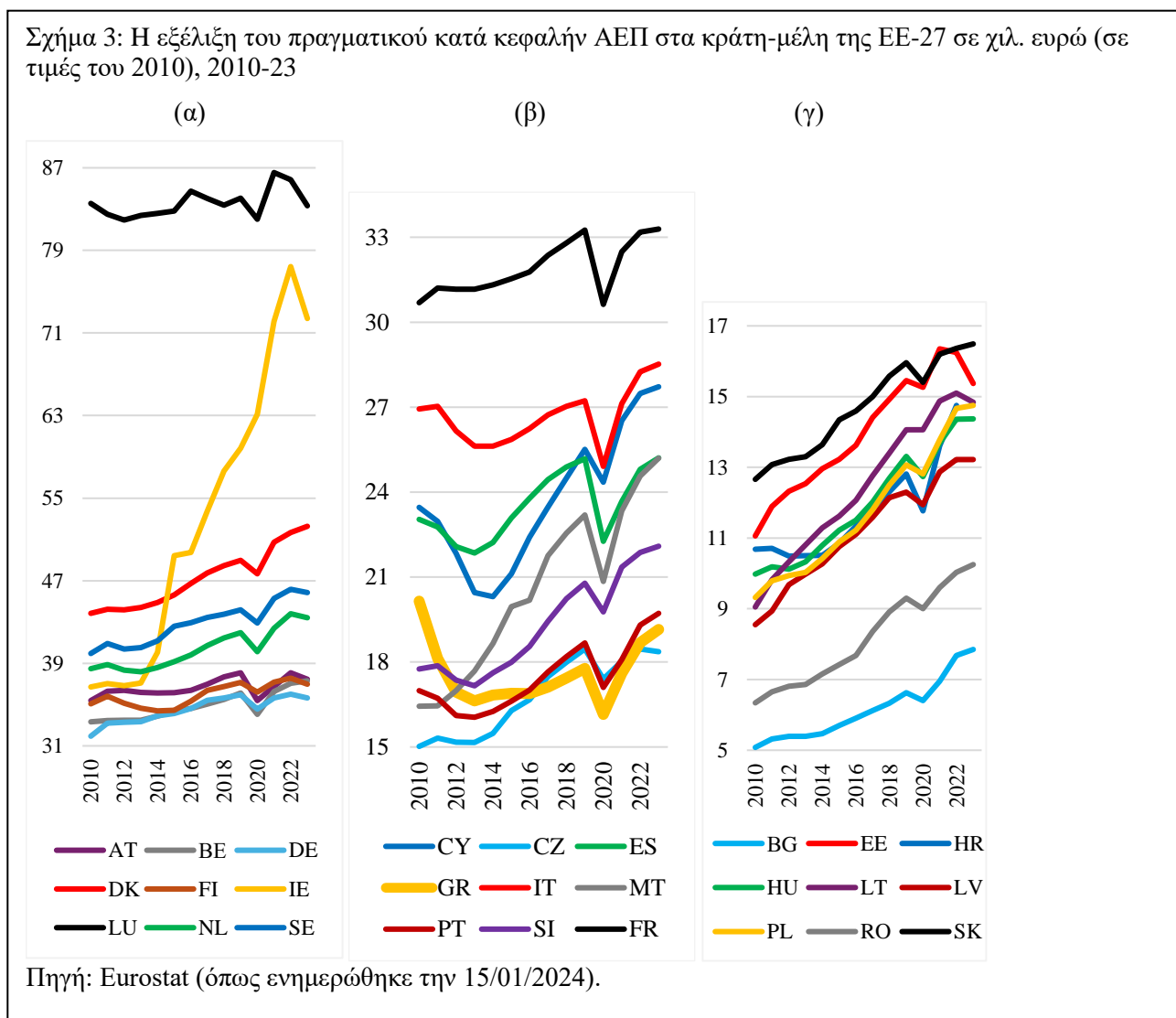
ωση και αμελητέα αύξηση των τιμών. Η ανάκαμψη ανακόπηκε με την έλευση της πανδημίας (2020), κατά την διάρκεια της οποίας υπερίσχυσε η μείωση της ιδιωτικής δαπάνης και των εξαγωγών υπηρεσιών, κατ' επέκταση, η συρρίκνωση της συνολικής ζήτησης (κίνηση Β). Ακολούθως υπερίσχυσε η μαζική εισροή και χρήση χρηματικών πόρων για (α) την άμβλυνση/άρση των συνεπειών της πανδημίας, του πολέμου στην Ουκρανία και φυσικών καταστροφών, καθώς και (β) την δημιουργία συνθηκών αυξημένης παραγωγής στο μέλλον (μέσω του ΕΣΠΑ, του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας κ.ά.) (κίνηση Δ). Έτσι προέκυψε αξιοσημείωτη οικονομική ανάκαμψη και άνθηση κατά τα έτη 2021, 2022 και 2023 σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Συνεπώς, η ακρίβεια που τελευταίως βιώνουμε είναι σε κάποιο βαθμό αναπόσπαστο μέρος της τρέχουσας οικονομικής άνθησης. Δίχως να παραγνωρίζεται το υψηλό χρηματικό κόστος της απεξάρτησης από τα ρωσικά ενεργειακά προϊόντα και η αρνητική επίδραση του κόστους στην παραγωγή, αυτό που υπερισχύει στην οικονομία είναι η κίνηση τύπου Δ. (Η πρόσθετη ζήτηση που δημιουργεί η τουριστική κίνηση στην χώρα μας έχει την ίδια κατεύθυνση.) Από την άλλη, είναι προτιμότερο να είμαστε σε μια κατάσταση αυξήσεως του μέσου πραγματικού εισοδήματος και ας αυξάνουν οι τιμές, από το να είμαστε σε καταστάσεις που επικρατούν κινήσεις/εξελίξεις τύπου Α ή Β.

3. Οι εξελίξεις στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην υπόλοιπη ΕΕ-27

Μια σύγκριση με τα αντίστοιχα κατά κεφαλήν πραγματικά εισοδηματικά μεγέθη των λοιπών χωρών-μελών της ΕΕ-27 –τουτέστιν, των χωρών που λειτουργούν στο ίδιο με την Ελλάδα τελωνειακό, ανταγωνιστικό, χρηματοδοτικό, νομικό, ως και μακροοικονομικό πλαίσιο και άρα προσφέρονται για σύγκριση– δείχνει ότι στην διάρκεια την πολυετούς ύφεσης η χώρα έπεσε κάποιες θέσεις κατάταξης σε όρους του συγκεκριμένου μέτρου ευημερίας. Εν τούτοις, η ελληνική οικονομία ανέκαμψε, με αποτέλεσμα το 2023 να προσεγγίζει τον μέσο όρο του κατά κεφαλήν πραγματικού εισοδήματος που είχε επιτύχει κατά τα έτη 2010-11, αν και από την 17η θέση στην κατάταξη των 27 χωρών-μελών, αντί της διάμεσης θέσης (της 14^{ης}) στην οποία ευρισκόταν το 2010-13. Βλ. Σχήμα 3.β. Η πορεία της Ελλάδας σημειώνεται με το έντονο πορτοκαλί γράφημα.

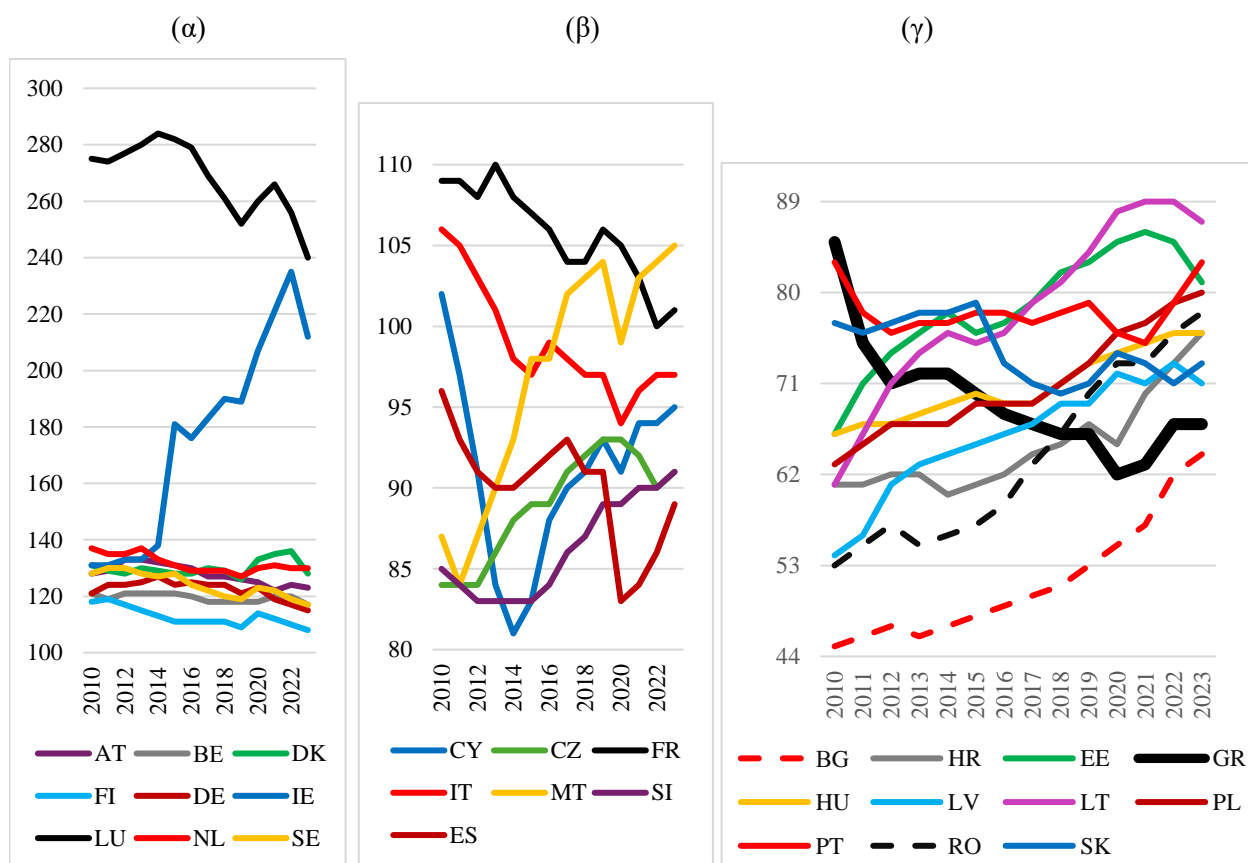
Μια παραλλαγή του προαναφερθέντος μέτρου είναι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης – δηλαδή σε όρους ενός καλαθιού βασικών προϊόντων.⁷ Λόγω των κατασκευαστικών υποθέσεων, σύμφωνα

⁷ Η απλούστερη εκδοχή του καλαθιού είναι το χάμπουργκερ Big Mac που πωλείται από τα εστιατόρια McDonald's απaráλλαχτο σε όλο τον κόσμο στο εθνικό νόμισμα εκάστης χώρας. Προσφέρεται για κάποιες συγκρίσεις, αν και σε κάποιες χώρες το συγκεκριμένο προϊόν (ή ένα συγκεκριμένο καλάθι) μπορεί να προτιμάται και να καταναλώνεται πολύ και σε άλλες χώρες να καταναλώνεται λιγότερο ή πολύ λίγο. Παρομοίως, μπορεί να ποικίλλει η κατανάλωση των επιμέρους ειδών του καλαθιού. Φερ' ειπείν του τυριού: Στην μια χώρα μπορεί να καταναλώνεται περισσότερο η φέτα, στην άλλη να καταναλώνεται περισσότερο το camembert κ.ο.κ.

με τους κατασκευαστές του συγκεκριμένου μέτρου δαπάνης/ευημερίας, το μέτρο δεν προσφέρεται για κατατάξεις χωρών, αλλά για γενικές ομαδοποιήσεις χωρών (Eurostat, 2024: 13.1). Δυστυχώς, στην χώρα μας το μέτρο αυτό οψίμως χρησιμοποιείται ωσάν να προσφέρεται για κατατάξεις χωρών (που δεν προσφέρεται) ή συζητείται ωσάν η κατάσταση να διαμορφώθηκε πέρυσι λόγω της ακρίβειας (βλ. *Έθνος*, 2024· *Η Καθημερινή*, 2024β· *Η Ναυτεμπορική*, 2024α). Δεν είναι έτσι. Η κατάσταση διαμορφώθηκε διαχρονικώς στην διάρκεια της πολυετούς ύφεσης και ευρισκόμαστε σε αυτήν από το 2018-19. Βλ. Σχήμα 4.γ. Η πορεία της Ελλάδας σημειώνεται με το έντονο μαύρο γράφημα.

Σχήμα 4: Η εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής ζήτησης στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 (τιμές του 2020), 2012-23

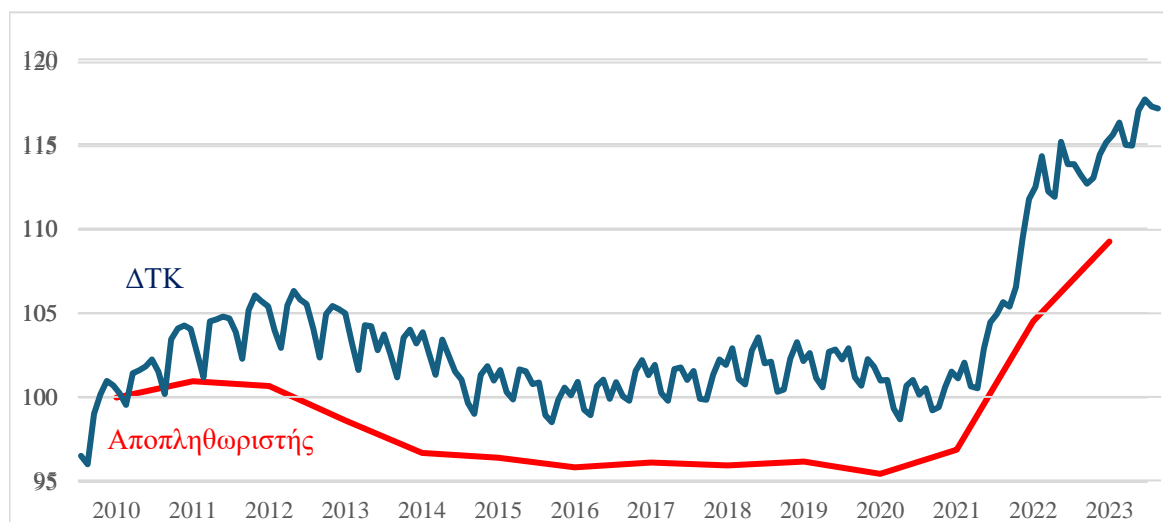

Πηγή: Eurostat (όπως ενημερώθηκε την 26/03/2024).

4. Οι εξελίξεις των τιμών στα επιμέρους είδη προϊόντων

Εκτός από τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ, για ορισμένες ανάγκες υπολογισμού του επιπέδου των τιμών συχνά χρησιμοποιείται ο εθνικός μηνιαίος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ). Πρόκειται για ένα μέτρο που αφορά σε ένα καλάθι εγχωρίως και εξωχωρίως παραγομένων καταναλωτικών προϊόντων που προσδιορίζονται (και από το 2008 σταθμίζονται ετησίως) από το αγοραστικό πρότυπο που αναδύεται από τις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών που διενεργούσε και διενεργεί η (πρώην) Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, νυν Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ). Σε αντιδιαστολή, ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ αφορά σε όλα τα εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα, με το «καλάθι» των προϊόντων να μπορεί να αλλάζει από έτος σε έτος ανάλογα με τις καταναλωτικές και επενδυτικές επιλογές των ανθρώπων. Λ.χ., λόγω της υψηλής τιμής των καυσίμων κάποιοι πολίτες τροποποιούν τις συνήθειες που είχαν, ενδεχομένως χρησιμοποιώντας λιγότερο τα σχετικά ενεργοβόρα ιδιωτικά οχήματα, στρεφόμενοι στα μέσα μαζικής μεταφοράς ή σε άλλες λύσεις και (αν δύνανται) στην τηλεργασία. Ευλόγως, λοιπόν ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ, ακόμα και όταν εκκινεί από το ίδιο έτος βάσης με τον ΔΤΚ, κινείται χαμηλότερα από αυτόν.⁸ Βλ. Σχήμα 5.

Σχήμα 5: Η εξέλιξη του ετησίου αποπληθωριστή του ΑΕΠ και του μηνιαίου ΔΤΚ (2010 =100), 2010-23

Πηγές: Eurostat, όπως ενημερώθηκε την 15/01/2024 (για τον αποπληθωριστή), ΕΛΣΤΑΤ, όπως ενημερώθηκε την 10/6/2024 (για τον ΔΤΚ), ίδιοι υπολογισμοί.

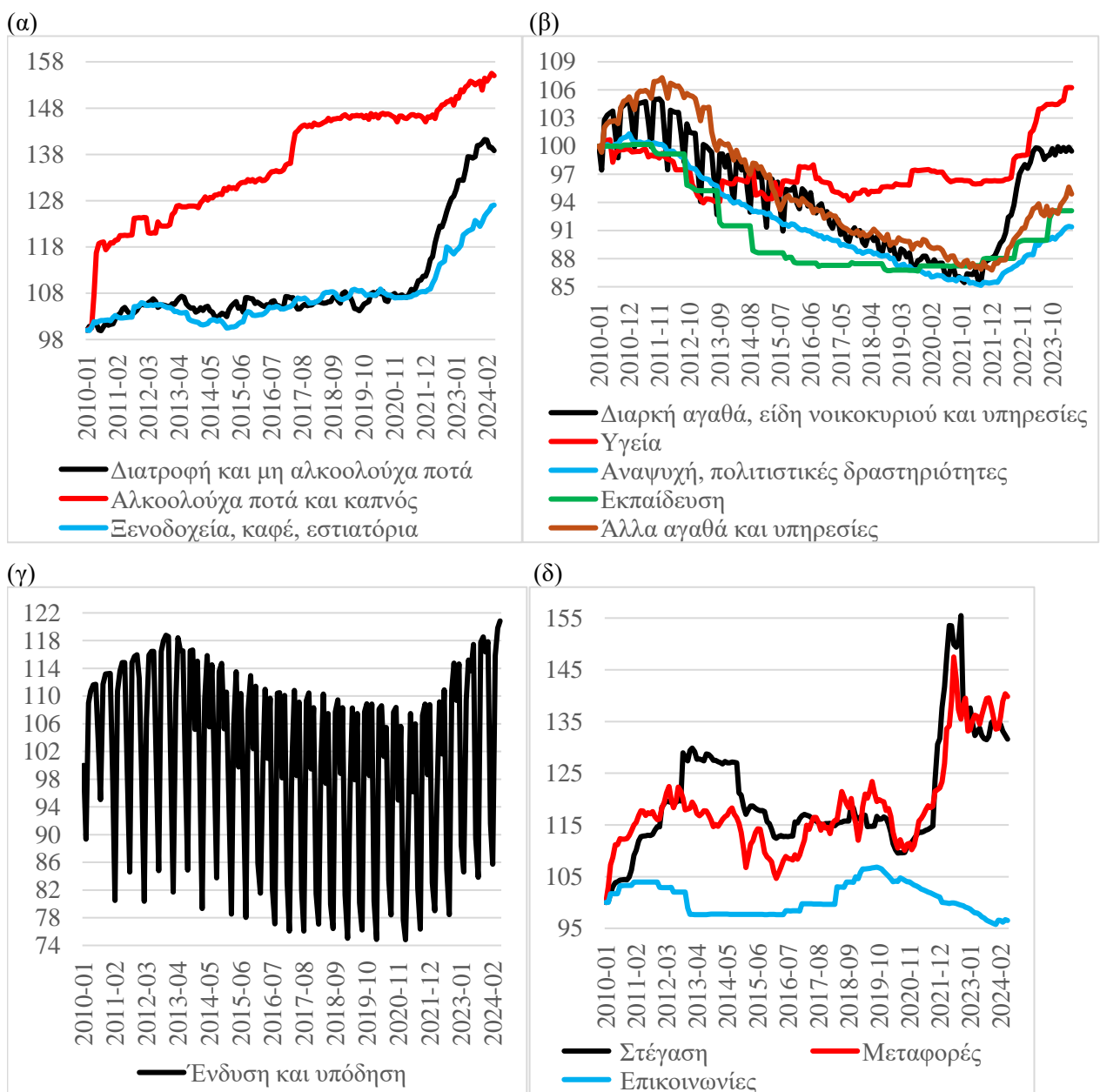
Στον βαθμό που ο ΔΤΚ μετριέται σε μηνιαία βάση και όχι ετήσια βάση, όπως ο αποπληθωριστής, εμφανίζει περισσότερες αυξομειώσεις (διακυμάνσεις). Η δε ύπαρξη πολλαπλασίων μηνιαίων παρατηρήσεων (αντί λίγων

⁸ Ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ μετράει τις τιμές όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην εγχώρια οικονομία, ενώ ο ΔΤΚ μετράει μόνο τις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζονται από τους καταναλωτές της εν λόγω οικονομίας. Συνεπώς, μια αύξηση στην τιμή των εισαγόμενων προϊόντων δεν υπεισέρχεται στον αποπληθωριστή. Επιπλέον στον βαθμό που το καλάθι των αγαθών και υπηρεσιών του αποπληθωριστή μεταβάλλεται διαχρονικά, καθώς μεταβάλλεται η σύνθεση του ΑΕΠ, ο αποπληθωριστής είναι σε θέση να λαμβάνει υπ' όψιν την δυνατότητα υποκατάστασης των αγαθών που ακριβαίνουν με φθηνότερα αγαθά. Ο ΔΤΚ (με σταθερό καλάθι) δεν έχει αυτήν την δυνατότητα. Έτσι ο ΔΤΚ *υπερεκτιμά* την αύξηση των τιμών σε σχέση με τον αποπληθωριστή.

ετησίων) ευνοεί την χρήση του ΔΤΚ, έναντι του αποπληθωριστή του ΑΕΠ, στην διενέργεια εμπειρικών αναλύσεων, καθώς και στην εξέταση της εποχικότητας.

Εξετάζοντας τις επιμέρους κατηγορίες ειδών που λαμβάνονται υπ' όψιν στον υπολογισμό του ΔΤΚ, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν: (α) κάποιες κατηγορίες ειδών των οποίων οι τιμές διαχρονικώς αυξήθηκαν (οπότε αυξήθηκαν και κατά την υποπερίοδο των ετών 2022 και εξής)· (β) κάποιες κατηγορίες ειδών των οποίων οι τιμές, αν και επί μακρόν μειώθηκαν, από το 2022 και εξής κινήθηκαν ανοδικώς· (γ) κάποιες κατηγορίες ειδών με εντονότερη εποχική αυξομείωση που όμως από το 2022 και εξής γενικώς κινήθηκαν ανοδικώς· καθώς και (δ) κάποιες κατηγορίες ειδών που, αν και εξελίχθηκαν με ποικίλους τρόπους, από το 2022 και εξής κινούνται σε χαμηλότερα επίπεδα από το μέγιστο που είχαν σημειώσει. Βλ. Σχήμα 6, στοιχεία

Σχήμα 6: Η εξέλιξη των μηνιαίων υποδεικτών των τιμών των επιμέρους ομάδων ειδών στην Ελλάδα, Ιαν.2010 (=100) - Μάιος 2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (όπως ενημερώθηκε την 10/06/2024), ίδιοι υπολογισμοί.

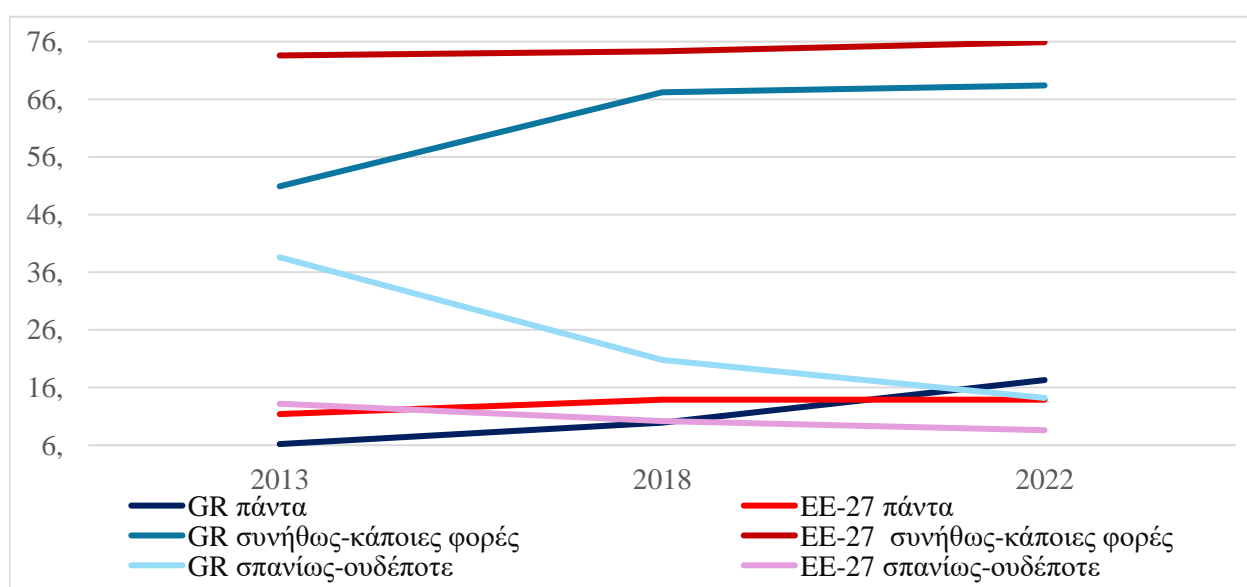
α-δ, αντιστοίχως. Εξ αυτών, οι τιμές των επικοινωνιών από το 2019 και της στέγασης από το 2022 (αμφότερες υπό το στοιχείο (δ)) κινούνται πτωτικώς. Η πρώτη εξέλιξη μπορεί να αποδοθεί στις μειώσεις τιμών στις τηλεφωνικές υπηρεσίες και, ευρύτερα, στην εξέλιξη των διεθνών τιμών, καθώς και στις ενέργειες της εποπτικής/ρυθμιστικής Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (βλ. *Kathimerini*, 2019· *Η Ναυτεμπορική*, 2024β). Η δεύτερη εξέλιξη μπορεί να αποδοθεί στις μειώσεις των δημοτικών τελών και των τιμών στον ηλεκτρισμό και το φυσικό αέριο (ΕΛΣΤΑΤ, 2024)· συμπίπτει, δε, με κυβερνητική παρέμβαση που διαφοροποίησε την φορολόγηση των ενοικιαστών δύο η περισσότερων ακινήτων, η οποία φαίνεται να επηρέασε θετικά την προσφορά για μακροχρόνιες μισθώσεις (βλ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 2023· *Kathimerini*, 2024). Εξυπακούεται ότι οι όποιες εξοικονομήσεις πόρων στις επικοινωνίες και την στέγαση επιτρέπουν στα νοικοκυριά άλλες αγορές. Σε αντιδιαστολή, οι αυξήσεις τιμών στα υπόλοιπα είδη συμπιέζουν τις αγοραστικές δυνατότητες, κατ' επέκταση, την ευημερία, των νοικοκυριών. Ας εξετάσουμε την εξέλιξη της ευημερίας των νοικοκυριών.

5. Ανισότητες και ευημερία

Σύμφωνα με τους Missos κ.ά. (2024) τα χαμηλότερα από πλευράς δαπανών στρώματα του πληθυσμού, στον βαθμό που διαθέτουν μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων (στα απολύτως απαραίτητα, εκ των οποίων κάποια ακριβαίνουν πολύ), βιώνουν περισσότερο τον πληθωρισμό –βιώνουν μεγαλύτερη πίεση στην δυνατότητα διενεργείας αγορών– από ό,τι τα άλλα στρώματα του πληθυσμού.

Σε όρους γενικότερης ευημερίας (από την εξέλιξη του χρηματικού και άλλου εισοδήματος των μελών της κοινωνίας, από την εξέλιξη των τιμών, καθώς και από τους λοιπούς παράγοντες της καθημερινότητας), βάσει μετρήσεων της Eurostat για την ποιότητα ζωής οι οποίες μετρήσεις συνοψίζονται στο Σχήμα 7, φαίνεται ότι στην Ελλάδα το ποσοστό των ανθρώπων που τελευταίως αισθάνονται ευχαριστημένοι (πάντα χαρούμενοι, συνήθως ή κάποιες φορές χαρούμενοι) έχει σταδιακά αυξηθεί από την εποχή της ύφεσης (2013), στην εποχή της μικρής ανάκαμψης (2018) και στην εποχή της άνθησης (2022), ενώ έχει μειωθεί το ποσοστό των ανθρώπων που σπανίως ή ουδέποτε αισθάνονται χαρούμενοι. Ειδικότερα, το ποσοστό του ελληνικού πληθυσμού που φέρεται να ανήκει στην πρώτη κατηγορία (πάντα χαρούμενοι) από το έκτο χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ-27 έφτασε να είναι το τρίτο υψηλότερο. Το ποσοστό του ελληνικού πληθυσμού που φέρεται να ανήκει στην κατηγορία των συνήθως-κάποιες φορές χαρούμενων, αν και αυξήθηκε, ήταν και παραμένει το χαμηλότερο στην ΕΕ-27. Τέλος, το ποσοστό του ελληνικού πληθυσμού που φέρεται να ανήκει στην κατηγορία των σπανίως-ουδέποτε χαρούμενων μειώθηκε, όπως μειώθηκε γενικότερα στην ΕΕ-27, και από τελευταίο κατέστη αντιπροτελευταίο (υπερβαίνει τα αντίστοιχα ποσοστά της Λετονίας και Εσθονίας). Συνάγουμε ότι αφενός η κατάσταση στην Ελλάδα βελτιώνεται, αφετέρου υπάρχουν έντονες διαφοροποιήσεις ευημερίας στην πληθυσμό και ένα μη ευκαταφρόνητο τμήμα του (περί το 15%) δηλώνει/φαίνεται να μην ωφελείται από την αύξηση του συνολικού πραγματικού εισοδήματος.

Σχήμα 7: Το πληθυσμιακό ποσοστό ηλικίας 16 ετών και άνω που αισθάνεται χαρούμενο τις τελευταίες εβδομάδες στην Ελλάδα (GR) και την ΕΕ-27, 2013, 2018, 2022

Από τις μετρήσεις ποιότητας ζωής του 2022 απουσιάζει η Γερμανία.

Πηγή: Eurostat (όπως ενημερώθηκε την 22/04/2024)

6. Παράγοντες που επηρεάζουν την πορεία του γενικού επιπέδου τιμών

Ακολουθώντας την οικονομική θεωρία και τα σχήματα που ήδη προηγήθηκαν, εμπειρικές αναλύσεις στην διεθνή βιβλιογραφία υποδεικνύουν ως παράγοντες που υπαγορεύουν την πορεία των τιμών:

- καταστάσεις και εξελίξεις στις αγορές των εισροών/παραγωγικών συντελεστών (όπως η πορεία των διεθνών ή εγχωρίων τιμών της ενέργειας και άλλων εισροών στην αγροτική παραγωγή ή η αύξηση της ελάχιστης τιμής της εργασίας) και προϊόντων (όπως τα ποσοστά κέρδους/οι προσαντήσεις επί του κόστους και η λειτουργία του ανταγωνισμού) από την πλευρά της συνολικής προσφοράς,
- τα διατραπεζικά επιτόκια, οι φόροι και οι δημόσιες δαπάνες από την πλευρά της συνολικής ζήτησης,
- η μακροχρόνια τάση, η (βραχυχρόνια) εποχικότητα (όπως η ύπαρξη/διενέργεια εκπτώσεων), οι μεσοχρόνιοι κύκλοι, καθώς και απρόσμενες ανωμαλίες στα ανωτέρω (λ.χ., στην περίπτωση ενός πολέμου, μιας επιδημίας κ.ο.κ.),

όπως ήδη αναφέρθηκε στην Εισαγωγή. Επιπροσθέτως, βλ. ενδεικτικά Lemos (2008), Coibion κ.ά. (2015), Petralias και Prodromidis (2015), Bodnár κ.ά. (2018), Harasztosi και Lindner (2019), Ferrara κ.ά. (2021), Kouvaras κ.ά. (2021), Caldara κ.ά. (2022), Bernardini και Lin (2023), Di Giovanni κ.ά. (2023) και τις πηγές αυτών.

Εντάσσουμε ορισμένους παράγοντες για τους οποίους διαθέτουμε στοιχεία στην παρακάτω εξίσωση:

$$P = \alpha_1 + \beta_1 T_{\delta\rho\chi} + \alpha_2 + \beta_2 T_e + \gamma_1 E_1 + \gamma_2 E_2 + \delta_1 K_1 + \delta_2 K_2 + \delta_3 K_3 + \varepsilon W_{min} + \zeta I + \eta Y + u \quad (1)$$

όπου

- P η χρονοσειρά του μηνιαίου ΔΤΚ.
- T η συνιστώσα της τάσης σε δύο μέρη: πριν και μετά την αντικατάσταση της δραχμής με το ευρώ. Με άλλα λόγια, η επίδραση του νομισματικού μέσου.
- E η εποχική συνιστώσα για δύο περιπτώσεις (ή δύο επιδράσεις): υπό συνήθεις εκπτώσεις, υπό ενδιάμεσες εκπτώσεις.
- K η μεσοχρόνια συνιστώσα *απαρτιζόμενη* από τις διάρκειες κάποιων φάσεων του κύκλου, συγκεκριμένα: (α) το χρονικό διάστημα αυξήσεως ενός φόρου ως την ευρεία παροχή επιδομάτων, (β) το χρονικό διάστημα από τους πρώτους πανδημικούς περιορισμούς ως την ολοκλήρωση του εμβολιασμού σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού, (γ) το χρονικό διάστημα του πολέμου στην Ουκρανία -συμπίπτει με την περίοδο προσθέτων και μαζικών χρηματικών εισροών από τις εκταμιεύσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
- W_{min} , I , Y , οι χρονοσειρές, αντιστοίχως, του κατώτατου μισθού, ενός κομβικού επιτοκίου δανεισμού, και κάποιων παραγωγικών συντελεστών, υπό την μορφή συμπληρωματικών πτυχών (δηλ., πτυχών που δεν καλύπτονται από τις προηγούμενες μεταβλητές ή διαστάσεις).
- u τα κατάλοιπα,
- α_1 και α_2 , αντιστοίχως, το αρχικό επίπεδο εκκίνησης της P και το νέο επίπεδο εκκίνησης μετά την φυσική εισαγωγή του ευρώ (την αντικατάσταση της δραχμής με το ευρώ).
- β - η , οι προς εκτίμηση άγνωστοι συντελεστές (παράμετροι, κλίσεις) ή επιδράσεις οι οποίοι (οι οποίες) εκτιμώνται από τα μεγέθη των λοιπών, γνωστών όρων, δηλ. των μεταβλητών.

Εμπειρικά διαπιστώνουμε ότι η μηνιαία πορεία (α) του γενικού επιπέδου των τιμών, καθώς και (β) της μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών, από τις αρχές του 2000 ως τον Μάιο του 2024 (βλ. Πίνακες 1.1 και II, αντιστοίχως –αμφότερες οι προσεγγίσεις περιγράφουν την ίδια ιστορία), υποδηλώνει ότι το γενικό επίπεδο τιμών:

- Είχε ανοδική τάση (βλ. Πίνακα 1.1, μεταβλητές 2-4), πράγμα εύλογο στον βαθμό που η αύξηση των τιμών των καταναλωτών στην Ευρωζώνη κοντά στο 2% συνιστά επιδίωξη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης (ΕΚΤ), η οποία ενεργοποιεί αυξομειώσεις του επιτοκίου προκειμένου να κρατήσει την αύξηση των εν λόγω τιμών σχετικά σταθερή.
- Εμφανίζει εποχικότητα και κάποια κυκλικά στοιχεία. Τελευταίως ευρίσκεται στο άνω μέρος του κύκλου.
- Συστηματικά μειωνόταν κατά τις εκπτώτικες περιόδους (βλ. μεταβλητές 5-6).⁹ Αυτό σημαίνει ότι, όσο υφίσταντο ενδιάμεσες εκπτώτικες περίοδοι, οι τιμές μειώνονταν αισθητά για δύο πρόσθετους μήνες το έτος. Σημειώνεται ότι οι ενδιάμεσες εκπτώσεις θεσπίστηκαν τον Αύγουστο του 2013, εν μέσω μειώσεων του πραγματικού εισοδήματος, προκειμένου να επωφεληθούν οι καταναλωτές από χαμηλότερες τιμές, και καταργήθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2022 κατ' απαίτηση του εμπορικού κόσμου.¹⁰ Ίσως θα ήταν σκόπιμο να επανέλθουν προκειμένου να αντιμετωπιστεί η ακρίβεια.
- Αυξήθηκε περαιτέρω (πέραν της τάσεως) μετά την αύξηση του φορολογικού συντελεστή επί της τιμής του πετρελαίου θέρμανσης κατά 450% τον Οκτώβριο του 2012 έως την παροχή αντισταθμιστικών επιδομάτων σε ευρύτατο αριθμό δικαιούχων τον Οκτώβριο του 2014 (βλ. μεταβλητή 7). Μειώθηκε μετά τους πρώτους περιορισμούς στην οικονομική ζωή που ετέθησαν για την επιβράδυνση της διασποράς του κορωνοϊού στον πληθυσμό τον Μάρτιο του 2020 έως την κατάργηση των περιορισμών μετά την ολοκλήρωση του εμβολιασμού από μεγάλο μέρος του πληθυσμού (άνω του 75% του ενήλικου πληθυσμού) τον Ιανουάριο του 2022 (μεταβλητή 8). Αυξήθηκε εκ νέου με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022 και τις επακόλουθες κυρώσεις κατά των ενεργειακών προϊόντων της Ρωσίας (και αυξήσεις τιμών στα υποκατάστατα αυτών), αλλά και με την εισροή των (προσθέτων) πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (μεταβλητή 9).
- Αναμενόμενα κινήθηκε προς την ίδια κατεύθυνση με τον κατώτατο μισθό (μεταβλητή 10, βλ. και Πλαίσιο 1),¹¹ και τον δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία (μεταβλητή 12) και προς την αντίθετη κα-

⁹ Διευκρινίζεται ότι μέρος μόνο των εκπτώσεων και των προσφορών αποτυπώνεται στον ΔΤΚ. Οι μειωμένες τιμές λόγω προσφορών ή εκπτώσεων που ισχύουν για ορισμένες κατηγορίες καταναλωτών, προσφορών που γίνονται με την διάθεση κάποιου προϊόντος ως δώρου, προσφορών που γίνονται μέσω καρτών ή κουπονιών, προσφορών που γίνονται στα προϊόντα κοντά στην ημερομηνία λήξεως, δεν λαμβάνονται υπ' όψιν κατά τον υπολογισμό του ΔΤΚ, αν και τελευταίως ίσως επηρεάζουν περισσότερο την λήψη της αγοραστικής απόφασης κάθε πολίτη.

¹⁰ Βλ. Euro2day (2013), *To Βήμα* (2014), *Οικονομικός Ταχυδρόμος* (2022), *Η Καθημερινή* (2022). Στην Ελλάδα, οι χειμερινές εκπτώσεις ξεκινούν τη δεύτερη Δευτέρα του Ιανουαρίου και ολοκληρώνονται στα τέλη Φεβρουαρίου. Οι καλοκαιρινές εκπτώσεις ξεκινούν τη δεύτερη Δευτέρα του Ιουλίου και τελειώνουν στα τέλη Αυγούστου. Από τον Αύγουστο του 2013 και έως τον Σεπτέμβριο του 2022, οι φθινοπωρινές εκπτώσεις πραγματοποιούνται από την 1^η Νοεμβρίου έως την 10^η Νοεμβρίου (αρχικά) ή 15^η Νοεμβρίου (στη συνέχεια) και οι εαρινές εκπτώσεις από την 1^η Μαΐου έως την 10^η Μαΐου (αρχικά) ή 15^η Μαΐου (στη συνέχεια). Βλ. European Consumer Center Germany (2022).

¹¹ Ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε αλλεπάλληλες φορές και μειώθηκε μία φορά. Με αμετάβλητα τα λοιπά στοιχεία (*ceteris paribus*) η αύξηση του κατώτατου μισθού μειώνει την εργοδότηση (απασχόληση), κατ' επέκταση την παραγωγή και την συνολική προσφορά ή μετακυλιέται στην τιμή. Βλ. ενδεικτικά Begg κ.ά. (2008: 204-206). Σημειώνεται ότι στην ανάλυση προτιμήθηκε η εξέταση του κατώτατου μισθού αντί του μέσου ή διαμέσου μισθού (α) καθώς οι αλλαγές στον κατώτατο μισθό προσφέρονται καλύτερα για ανάλυση σε επίπεδο μηνός και (β) διότι τα ευρήματα είναι δυνητικά χρησιμότερα για

Πίνακας 1: Οικονομετρική εξέταση της εξελίξεως του μηνιαίου ΔTK στην Ελλάδα, Ιανουάριος 2000^a – Μάιος 2024 (2020=100)

I. Ο μηνιαίος ΔTK

Μεταβλητές	Παράμετροι
<i>Περίοδος προ της εισαγωγής κερμάτων-τραπεζογραμματίων του ευρώ</i>	
1 Αυτόνομος παράγοντας (αρχικό επίπεδο)	68,67
2 Τάση (χρόνος)	0,20
<i>Περίοδος του ευρώ</i>	
3 Άλμα (νέο επίπεδο) της περιόδου από Ιαν. 2002 και εξής (ψ)	13,35
4 Νέα τάση (χρόνος)	0,12
<i>Εποχικότητα (ψ)</i>	
5 Χειμερινές και θερινές εκπτώσεις: πρώτο δίμηνο του έτους και Ιούλιος-Αύγουστος	-1,97
6 Ενδιάμεσες εκπτώσεις μικρής χρον. διάρκειας: Νοέμβριος, Μάιος (11/2013-5/2021)	-2,42
<i>Στοιχεία κύκλου – οι εντονότερες αποκλίσεις από την τάση (ψ)</i>	
7 Υποπερίοδος μεγάλης αύξησεως ειδικού φόρου του πετρελαίου θέρμανσης ως την ευρεία παροχή επιδομάτων: Ιαν. 2013 (με τρίμηνη υστέρηση από την εφαρμογή) ^β – Οκτ. 2014 (άνευ υστερήσεως από την εφαρμογή)	4,72
8 Υποπερίοδος πανδημίας με την επιβολή περιορισμών κυκλοφορίας κ.ά. που επέφεραν μείωση της ζήτησης έως ότου μεγάλο μέρος του πληθυσμού (>70%) εμβολιάστηκε: Απρ. 2020 (ένας μήνας μετά την πρώτη καραντίνα) – Ιαν. 2022	-7,34
9 Υποπερίοδος που εκκινεί με την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Επέφερε ενεργειακή κρίση. Συγχρόνως υπήρξε αύξηση δημοσίων δαπανών για ανάκαμψη-ανθεκτικότητα: από Φεβ. 2022 και εξής	2,55
<i>Συναφείς εξελίξεις</i>	
10 Κατώτατος μισθός ως υπόλοιπο (residual) των παραγόντων υπό τα στοιχεία 1-9 για να αφαιρεθεί η επίδραση του χρόνου και για να μην επικαλύπτεται/συσχετίζεται με τις προηγούμενες μεταβλητές ^γ	0,04
11 Επιτόκιο οριακής διευκόλυνσης της ΕΚΤ προς τις τράπεζες με τρίμηνη υστέρηση ως υπόλοιπο των παραγόντων υπό τα στοιχεία 1-10	-0,43
12 Ο δείκτης τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία ως υπόλοιπο των παραγόντων υπό τα στοιχεία 1-11	0,36

Παρατηρήσεις: 293. Συντελεστές προσδιορισμού R²: 99,3%, adj. R²: 99,2%.

Έλεγχος εσφαλμένης εξιδίκευσης του Ramsey (RESET), p-value: 17,1%.

Εξέταση συσχετίσεως καταλοίπων, u_t (μέγιστα |ρ|): ρ_{ΔTK,t,u} = ρ_{ΔTK,t-1,u} = 9%, ρ_{#11-t-3,u} = -8%.

την άσκηση πολιτικής. Αντικειμενικά, ο ορισμός κατωτάτου μισθού είναι μια μορφή κρατικής παρέμβασης στην αγορά. Σε αντιδιαστολή, ο μέσος ή ο διάμεσος μισθός εν πολλοίς διαμορφώνεται από τις δυνάμεις της αγοράς και η στρέβλωσή του (μέσω του ορισμού κατωτάτου μισθού) ενδέχεται να έχει περισσότερες αρνητικές παρά θετικές συνέπειες.

¹² *Ceteris paribus*, η μείωση (αύξηση) του επιτοκίου καθιστά φθηνότερο (ακριβότερο) τον δανεισμό με αποτέλεσμα να κυκλοφορεί περισσότερο (ολιγότερο) χρήμα στην αγορά, να ζητούνται περισσότερα (ολιγότερα) πράγματα και να αυξάνουν (μειώνονται) οι τιμές.

Πίνακας 1 (συνέχεια)

II. Η μεταβολή του μηνιαίου ΔTK (πρώτες διαφορές)

Μεταβλητές	Παράμετροι	
A	Αυτόνομος παράγοντας	0,17
B	Αλλαγή νομίσιματος τον Ιαν.2002 (ψ)	0,29
	<i>Εποχικότητα (ψ)</i>	
Γ	Χειμερινές και θερινές εκπτώσεις: πρώτο δίμηνο και Ιούλιο-Αύγουστο	-1,05
Δ	Ενδιάμεσες εκπτώσεις μικρής χρον. διάρκειας: Νοέμ. 2013-Μάιος 2021	-0,91
E	Μήνες Μάρτιος, Απρίλιος, Σεπτέμβριος	1,35
	<i>Στοιχεία κύκλου (ψ)</i>	
ΣΤ	Τρεις μήνες μετά τη μεγάλη αύξηση του ειδ. φόρου πετρελαίου θέρμανσης: ^β Ιαν. 2013	0,68
Z	Πρώτος μήνας ευρείας παροχής επιδομάτων για πετρέλαιο θέρμανσης: Νοέμ. 2014	-0,01
H	Πρώτος μήνας μετά τους περιορισμούς κυκλοφορίας κ.ά. λόγω πανδημίας: Απρ. 2020	-1,81
Θ	Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία: Φεβ. 2022	1,28
	<i>Συναφείς εξελίξεις (μεταβολές: πρώτες διαφορές) ^δ</i>	
I	Στον κατώτατο μισθό	0,01
ΙΑ	Στο επιτόκιο οριακής διευκόλυνσης της ΕΚΤ με τρίμηνη υστέρηση	-0,18
ΙΒ	Στον δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία	0,22

Παρατηρήσεις: 292. Συντελεστές προσδιορισμού R^2 : 72,8%, adj. R^2 : 71,7%.

Έλεγχος εσφαλμένης εξειδίκευσης του Ramsey (RESET), p-value: 7,6%.

Εξέταση συσχέτισης καταλοίπων, u_i (μέγιστα $|\rho|$): $\rho_{\Delta(\Delta TK)_i, u_i} = 52\%$, $\rho_{\Delta(\Delta TK)_{i-1}, u_i} = 44\%$, $\rho_{\#1-3, u_i} = 12\%$.

^α Η ερμηνευόμενη χρονοσειρά και η ερμηνευτική χρονοσειρά #11 εκκινούν τον Ιανουάριο του 1999. Η ερμηνευτική χρονοσειρά # 12 εκκινεί από τον Ιανουάριο του 2000.

^β Η αύξηση φόρου σε ένα προϊόν επιδρά στην οικονομία (όχι όταν οριστεί η αύξηση, αλλά) όταν αρκετοί καταναλωτές (μη αναβάλλοντας την κατανάλωση περαιτέρω) προβαίνουν στην αγορά του προϊόντος ή των υποκαταστάτων του. Εν προκειμένω, σημειώνεται ότι το τελευταίο τρίμηνο του 2012 στην Αττική, την μεγαλύτερη αγορά της χώρας, ήταν θερμότερο του τριμήνου που ακολούθησε και των αντιστοίχων των ετών 2011 και 2013, οπότε εύλογα ευρύ μέρος του πληθυσμού ανέβαλε την προμήθεια σημαντικών ποσοτήτων για κάποιους μήνες.

^γ Διαφορετικά, ο συντελεστής συσχέτισης $\rho_{10,12}$ είναι 75%.

^δ Οι συντελεστές συσχέτισης $\rho_{I,IA}$, $\rho_{I,IB}$, $\rho_{IA,IB}$ είναι μικρότεροι του 3%.

Η παλινδρόμηση διενεργείται με ανθεκτικά τυπικά σφάλματα για να αντιμετωπιστεί η όποια ετεροσκεδαστικότητα των καταλοίπων. Η μεγαλύτερη συσχέτιση προκύπτει μεταξύ των όρων του χρόνου ($\rho_{\#2,3} = -89\%$).

Το στοιχείο (ψ) υποδηλώνει ψευδομεταβλητή. Οι λοιπές μεταβλητές είναι συνεχείς.

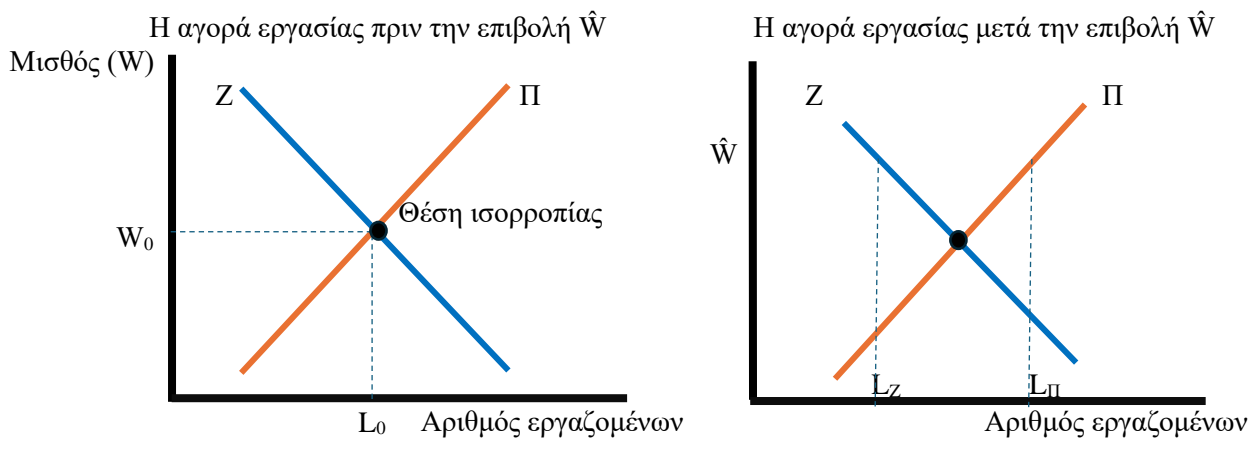
Στον βαθμό που η πλεινότητα των οικονομετρικών αναλύσεων διενεργείται βάσει δειγμάτων (η παρούσα ανάλυση δεν εμπίπτει σε αυτές), οι εκτιμήσεις των συντελεστών συνήθως συνοδεύονται από *p-values* προκειμένου να αξιολογείται αν οι θετικές ή αρνητικές επιδράσεις που εκτιμώνται στο δείγμα είναι στατιστικώς σημαντικές στην πληθυσμό. Εν προκειμένω η ανάλυση διενεργείται στον πληθυσμό. Για την ικανοποίηση των αναγνωστών που επιθυμούν να γνωρίζουν τα *p-values* σημειώνεται ότι όλα είναι κάτω του 4% πλην αυτών που αντιστοιχούν στις εκτιμήσεις των παραμέτρων B (0,03), ΣΤ (0,32), Z (0,96), I (0,04), ΙΑ (0,42).

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (για ΔTK, όπως ενημερώθηκε την 10/06/2024· για δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία, όπως ενημερώθηκε την 15/07/2024), ΕΚΤ (για το επιτόκιο, όπως ενημερώθηκε την 10/6/2024), Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΕΣΣΕ) και Country Economy (2024) (για κατωτάτους μισθούς, ως υφίσταντο την 28/06/2024), ίδιοι υπολογισμοί.

Πλαίσιο 1: Πώς ο ορισμός δεσμευτικού κατωτάτου μισθού (\hat{W}) ή η αύξησή του \hat{W} επηρεάζει την απασχόληση

Τα δύο διαγράμματα εξηγούν γιατί πολλοί υποστηρίζουν ότι, ενώ η πρόθεση των κυβερνήσεων είναι καλή, το αποτέλεσμα της επιβολής κατωτάτου μισθού είναι κακό καθώς μειώνει την απασχόληση και δημιουργεί ανεργία (πλεόνασμα προσφοράς εργασίας). Στο δεύτερο σχήμα οι εργοδότες (αυτοί που ζητούν, που προσλαμβάνουν εργαζομένους όπως υπαγορεύει η μπλε γραμμή: τόσους σε κάθε επίπεδο μισθού) δεν μπορούν να κινηθούν χαμηλότερα του \hat{W} , οπότε ζητούν L_Z . Στον ίδιο μισθό προσφέρεται L_Π .

Η αύξηση του μισθού στο επίπεδο \hat{W} μειώνει την ζητούμενη ποσότητα εργασίας και αυξάνει την προσφερόμενη ποσότητα εργασίας, ενώ ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της αυξήσεως δημιουργεί στρέβλωση στην αγορά. Ουσιαστικά εμποδίζεται η αυτοδιόρθωση (η εξισορροπητική λειτουργία) των δύο δυνάμεων της αγοράς, με αποτέλεσμα η αγορά να μην επανέρχεται στην θέση ισορροπίας και να παραμένει στον συνδυασμό (L_Z, \hat{W}). *Ceteris paribus*, με λιγότερους εργαζομένους παράγεται (προσφέρεται) λιγότερο προϊόν. Ενδεικτικά βλ. Λιανό (2008), Κανελλόπουλο (2015) και τις πηγές αυτών.

Σημειώνεται ότι, αν και στην χώρα μας δεν υφίσταται πια αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή (ΑΤΑ), καθώς θεσπίστηκε το 1982 και καταργήθηκε το 1990, κάποιες διεργασίες με αυτό το σκεπτικό λαμβάνουν χώραν, με αποτέλεσμα η μεταβολή του ΔΤΚ να προηγείται συστηματικά της μεταβολής του κατωτάτου μισθού, ίσως κατά 25 ή 36-37 μήνες, πιθανότερα κατά 38-39 μήνες. (Βλ. Παράρτημα Α.) Τελευταίως, με απώτερη επιδίωξη την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου για τους εργαζόμενους, καθώς και την οικοδόμηση δικαίων και ανθεκτικών οικονομιών και κοινωνιών, επιχειρείται να τεθεί ένα πλαίσιο για επαρκείς κατωτάτους μισθούς σε επίπεδο ΕΕ-27 (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2022). Ωστόσο, οφείλουμε να υπομνήσουμε ότι αν μειώνεται η απασχόληση, η επιδίωξη δεν διασφαλίζεται.

Επίσης διαπιστώνεται ότι η μεταβολή του ΔΤΚ πιθανότατα δεν προηγείται συστηματικά της μεταβολής του επιτοκίου της ΕΚΤ στο φάσμα των 40 μηνών που εξετάσαμε (και η ΕΚΤ δεν καθυστερεί περισσότερο για να αντιδράσει), ενώ προηγείται συστηματικά της μεταβολής του δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία, πιθανότατα κατά έξι μήνες (βλ. Παράρτημα Β-Γ, αντιστοίχως).¹³ Συνάγεται ότι είναι σκόπιμο ο σπειροειδής μηχανισμός αυξήσεως κόστους-τιμών να αντιμετωπιστεί και η επίδρασή του να συρρικνωθεί.

¹³ Η σχέση είναι θετική. Ενδεχομένως να μην γινόταν αντιληπτή αν η ανάλυση διενεργείτο με εξαμηνιαία στοιχεία, καθώς η μεταβολή του μέσου εξαμηνιαίου ΔΤΚ δεν προηγείται συστηματικά της μεταβολής του μέσου εξαμηνιαίου δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία για τουλάχιστον δέκα εξάμηνα (περιόδους). Συγκεκριμένα, οι πιθανότητες απορρίψεως (*p-values*) της υποθέσεως ότι η μεταβολή του ΔΤΚ δεν επηρεάζει τον δείκτη εισροών στην γεωργία-

Η εναλλακτική οικονομετρική προσέγγιση σε όρους πρώτων διαφορών (Πίνακας 1.1) επίσης διαπιστώνει:

- περιόδους κατά τις οποίες οι μεταβολές του ΔTK υπολείπονται της μακροχρόνιας τάσεως (α) εποχικώς κατά τις εκπτώσεις (σειρές Γ-Δ), καθώς και για πολλούς μήνες (β) μετά την ευρεία παροχή επιδομάτων για πετρέλαιο θέρμανσης (σειρά Ζ) και (γ) μετά τους πρώτους περιορισμούς κυκλοφορίας λόγω πανδημίας (σειρά Η),
- περιόδους κατά τις οποίες οι μεταβολές του ΔTK υπερβαίνουν την μακροχρόνια τάση (i) εποχικώς τον Μάρτιο-Απρίλιο και Σεπτέμβριο (σειρά Ε), καθώς και για πολλούς μήνες (ii) μετά την μεγάλη αύξηση του ειδικού φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης (σειρά ΣΤ) και (iii) μετά την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία που συνέπεσε με σημαντικές εισροές πόρων και δημόσιες δαπάνες (σειρά Θ),
- ότι ο ΔTK μεταβάλλεται με τον ίδιο τρόπο που μεταβάλλονται ο κατώτατος μισθός και οι τιμές των εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία (γραμμές Ι και ΙΒ) και με τον αντίθετο τρόπο που μεταβάλλεται το επιτόκιο της ΕΚΤ (γραμμή ΙΑ).¹⁴

Ολοκληρώνουμε αυτό το μέρος της συζήτησης με την εμπειρική εξέταση των μηνιαίων τιμών των επιμέρους ειδών αγαθών και υπηρεσιών στο ευρύτερο πλαίσιο των τάσεων πριν και μετά την εισαγωγή του ευρώ, της εποχικότητας και των ιδίων στοιχείων του κύκλου. (Βλ. Πίνακα 2.) Διαπιστώνουμε ότι:

- Πριν την αντικατάσταση της δραχμής με το ευρώ την μέγιστη ανοδική τάση εμφάνιζαν οι τιμές των Ξενοδοχείων, καφέ και εστιατορίων και πτωτική τάση μόνον οι τιμές των Επικοινωνιών (Πίνακας 2, σειρά 2). Στην συνέχεια, την μέγιστη ανοδική τάση εμφάνισαν οι τιμές των Αλκοολούχων ποτών και του καπνού, πτωτική τάση εμφάνισαν μόνο οι τιμές των Επικοινωνιών και της Αναψυχής κ.λπ., ενώ αμελητέα τάση εμφάνισαν οι τιμές των Διαρκών αγαθών του νοικοκυριού κ.λπ. (Πίνακας 2, σειρά 4). Στο αυτόνομο σκέλος, μετά την αντικατάσταση της δραχμής με το ευρώ, την μέγιστη άνοδο των τιμών σημείωσε η Εκπαίδευση, ενώ πτώση τιμών σημείωσαν μόνον οι Επικοινωνίες (Πίνακας 2, σειρά 3).
- Κατά τις θερινές και χειμερινές εκπτώτικές περιόδους, καθώς και κατά τον μήνα Μάρτιο οι τιμές στην Ένδυση-υπόδηση μειώνονταν αισθητά (Πίνακας 2, εποχικότητα, στήλη 3).
- Κατά την υποπερίοδο της μεγάλης αυξήσεως του ειδικού φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης ως την ευρεία παροχή επιδομάτων αυξήθηκαν πρωτίστως οι τιμές στην Στέγαση και αυξήθηκαν αισθητά οι τιμές στις Μεταφορές, την Ένδυση-υπόδηση και τα Μη κατηγοριοποιημένα είδη (Πίνακας 2, σειρά 7). Κατά την υποπερίοδο της πανδημίας οι τιμές σε όλα σχεδόν τα είδη μειώθηκαν (πρωτίστως στην Στέγαση, αισθητά στα υπόλοιπα είδη) με εξαίρεση την Διατροφή κ.ά. και τις Επικοινωνίες (Πίνακας 2, σειρά 8). Κατά την τελευταία υποπερίοδο (αυτή του πολέμου στην Ουκρανία και της μαζικής εισροής των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας) οι τιμές αυξήθηκαν αισθητά στην Διατροφή και τις Μεταφορές και μειώ-

κτηνοτροφία είναι: 88,5% (με μία υστερήση), 82,8% (δύο υστερήσεις), 73,6% (τρεις υστερήσεις), 56,9% (τέσσερις υστερήσεις), 78,2% (πέντε υστερήσεις), 77,6% (έξι υστερήσεις), 67,7% (επτά υστερήσεις), 82,7% (οκτώ υστερήσεις), 90,3% (εννέα υστερήσεις), 93,2% (δέκα υστερήσεις). Σε κάθε περίπτωση, κρατούμε ότι εάν μια συνεχής ερμηνευτική μεταβλητή του υποδείγματος επηρεάζεται από την εξαρτημένη μεταβλητή (τον ΔTK), αυτό συμβαίνει αρκετές περιόδους αργότερα.

¹⁴ Στο Παράρτημα Δ, άλλη ανάλυση, λιγότερο προσαρμοσμένη στις μεταβλητές που αναδύονται από την ανάλυση των επιπέδων (του Πίνακα 1.1), αλλά με ίδιο αριθμό μεταβλητών, βεβαιώνει το ρόλο της αυξήσεως των φόρων (άλλου φόρου κατανάλωσης), καθώς των εξελίξεων/ανησυχιών στην αγορά ενέργειας.

Πίνακας 2: Εκτιμήσεις μέσω φαινομενικά ασυσχετίστων παλινδρομήσεων των μηνιαίων υποδεικτών των τιμών των επιμέρους ομάδων ειδών στην Ελλάδα σε όρους των τάσεων, της εποχικότητας και των τριών στοιχείων του κύκλου που προσδιορίστηκαν στον Πίνακα 1.1, Ιαν. 1999 – Μάιος 2024 (2020=100)

Μεταβλητές (αρίθμηση όπως στον Πίνακα 1)	Διατροφή και μη αλκοολ. ποτά (1)	Αλκοολούχα ποτά και καπνός (2)	Ένδυση και υπόδηση (3)	Στέγαση (4)	Διαρκή αγαθά, είδη νοικοκυρ. (5)	Υγεία (6)	Μεταφορές (7)	Επικοινωνίες (8)	Αναψυχή, πολιτιστικές δραστ. (9)	Εκπαίδευση (10)	Ξενοδοχεία, καφέ, εστιατόρια (11)	Αλλά αγαθά και υπηρεσίες (12)
1 Αρχικό επίπεδο	66,62	40,26	88,37	55,91	95,66	70,10	63,78	125,93	91,49	74,67	59,34	82,42
2 Τάση	0,19	0,19	0,11	0,18	0,15	0,18	0,19	-0,56	0,18	0,22	0,23	0,21
3 Νέο επίπεδο με €	13,25	6,06	16,61	12,05	14,72	17,10	7,97	-27,18	18,86	22,05	16,11	18,82
4 Νέα τάση	0,11	0,26	0,04	0,21	-0,00	0,08	0,17	-0,01	-0,01	0,05	0,13	0,04
<i>Εποχικότητα</i>												
• Ιανουάριος	0,57	0,11	-17,11	-0,56	-2,55	-0,36	-0,45	0,54	-0,69	-0,73	-0,29	-0,93
• Φεβρουάριος	0,28	0,03	-26,32	-1,03	-4,49	-0,37	-0,28	0,38	-0,84	-0,89	-1,12	-1,41
• Μάρτιος	0,35	-0,04	-5,86	-0,75	-0,99	-0,26	0,86	0,23	-0,71	-0,96	-1,00	-0,72
• Απρίλιος	0,80	0,39	-0,62	-0,21	-0,53	0,08	1,59	0,28	-0,32	-0,73	-0,04	-0,13
• Μάιος	0,66	0,74	-4,08	-0,46	-0,64	0,18	1,94	0,36	-0,44	-0,80	0,02	-0,26
• Ιούνιος	-0,23	0,81	-0,96	-0,45	-0,37	-0,15	2,49	0,45	-0,54	-0,97	-0,19	-0,57
• Ιούλιος	-1,27	0,78	-16,82	-0,58	-2,87	-0,12	2,54	0,49	-0,65	-1,04	-0,22	-1,02
• Αύγουστος	-1,14	0,56	-23,81	-0,61	-4,17	-0,04	1,98	0,62	-0,73	-1,11	-0,30	-1,15
• Σεπτέμβριος	-0,72	0,57	-1,15	-0,45	-0,41	0,05	1,29	0,62	-0,47	-0,03	0,00	-0,54
• Οκτώβριος	-0,34	0,49	0,43	-0,29	-0,15	0,08	1,07	0,60	-0,32	0,04	-0,21	-0,45
• Νοέμβριος	-0,16	0,44	-3,65	0,49	-0,27	-0,01	0,62	0,46	-0,25	0,10	-0,51	-0,31
• Δεκέμβριος (αναφ.)												
<i>Στοιχεία κύκλου:</i>												
<i>Υποπερίοδοι</i>												
7 Αυξήσεως φόρου σε πετρέλαιο θέρμανσης	2,11	2,59	6,63	16,71	3,25	0,10	6,66	-3,61	2,33	2,92	0,72	6,62
8 Πανδημίας	-3,89	-7,60	-8,20	-12,35	-9,11	-5,85	-9,12	2,56	-7,28	-7,52	-6,28	-11,33
9 Πολέμου σε Ουκρανία	14,57	-10,76	0,01	3,18	2,78	-2,59	5,86	-1,74	-3,27	-5,25	1,14	-7,63
N: 305	R ² : 94,43%	98,61%	75,03%	92,05%	48,22%	84,02%	92,07%	84,63%	55,64%	60,61%	94,95%	58,72%

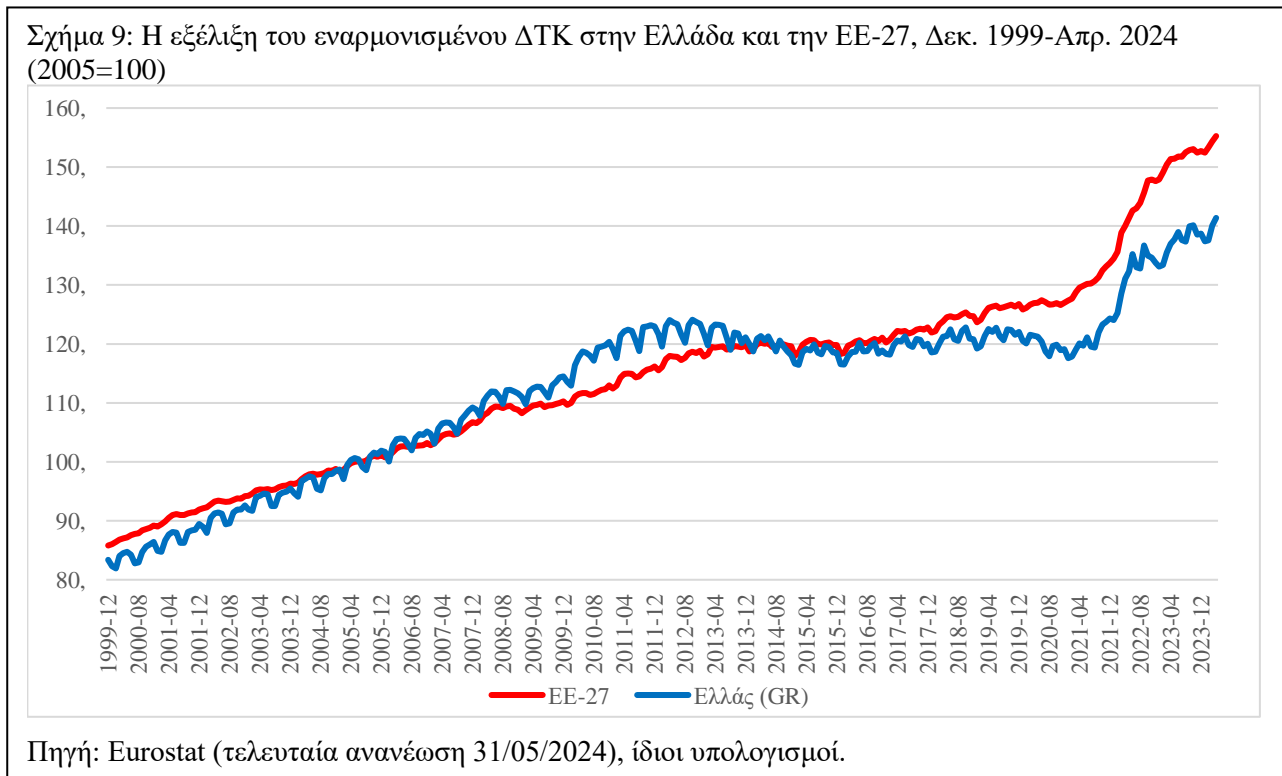
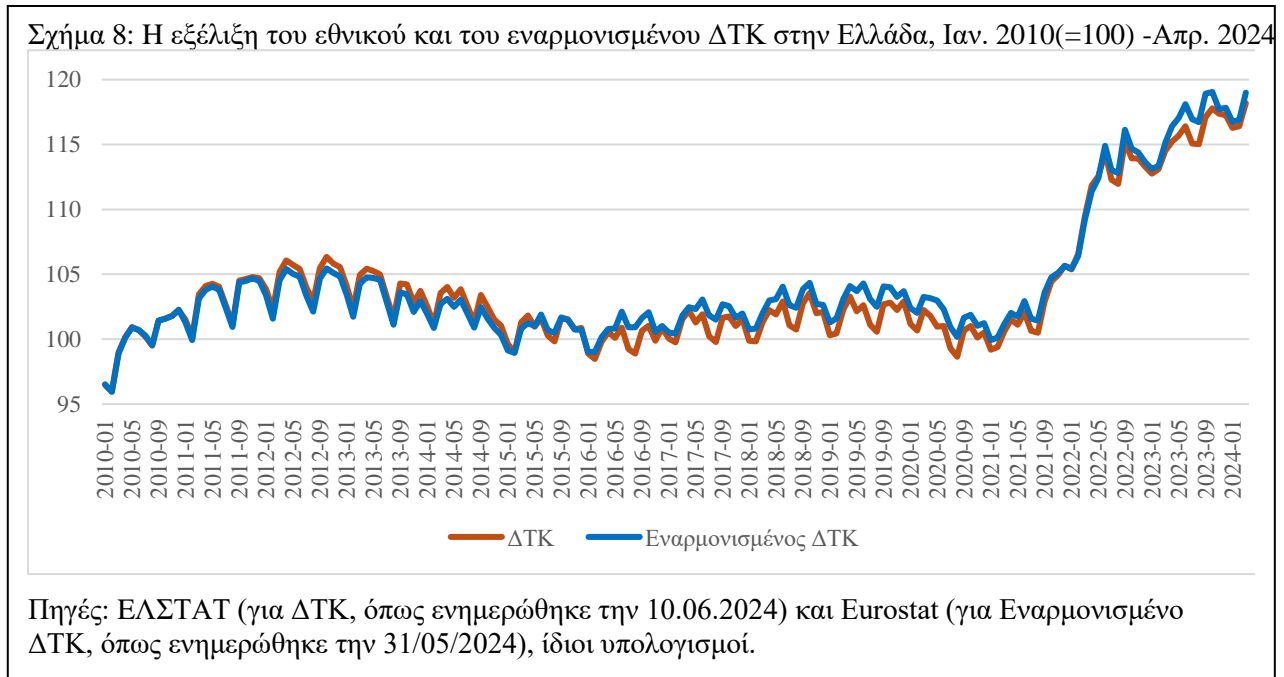
Τα *p-values* χρησιμεύουν μόνο σε αναλύσεις που βασίζονται σε δείγματα. Η παρουσιαζόμενη ανάλυση δεν βασίζεται σε δείγματα. Εν τούτοις, τα *p-values* παρέχονται ανά στήλη για τους αναγνώστες που επιθυμούν να τα γνωρίζουν: (1) 0, 0, 0, 0, 0,536, 0,761, 0,708, 0,384, 0,473, 0,808, 0,171, 0,22, 0,44, 0,717, 0,863, 0,005, 0, 0. (2) 0, 0, 0, 0, 0,87, 0,97, 0,95, 0,578, 0,289, 0,249, 0,263, 0,425, 0,414, 0,488, 0,526, 0, 0, 0. (3) 0, 0,325, 0, 0, 0, 0,003, 0,751, 0,038, 0,626, 0, 0, 0,56, 0,83, 0,064, 0, 0, 0,997. (4) 0, 0,051, 0, 0, 0,734, 0,533, 0,648, 0,899, 0,781, 0,787, 0,726, 0,713, 0,784, 0,86, 0,766, 0, 0, 0,036. (5) 0, 0,067, 0, 0,886, 0,074, 0,002, 0,49, 0,712, 0,655, 0,8, 0,046, 0,004, 0,774, 0,917, 0,853, 0,005, 0, 0,035. (6) 0, 0,004, 0, 0, 0,745, 0,74, 0,816, 0,944, 0,875, 0,898, 0,918, 0,969, 0,966, 0,946, 0,992, 0,909, 0, 0,012. (7) 0, 0,009, 0, 0, 0,727, 0,825, 0,5, 0,212, 0,128, 0,053, 0,049, 0,124, 0,317, 0,407, 0,629, 0, 0, 0. (8) 0, 0, 0, 0, 0,494, 0,636, 0,774, 0,723, 0,654, 0,578, 0,542, 0,441, 0,437, 0,45, 0,566, 0, 0,001, 0,018. (9) 0, 0,015, 0, 0,009, 0,587, 0,509, 0,579, 0,805, 0,733, 0,677, 0,615, 0,574, 0,715, 0,804, 0,845, 0,025, 0, 0,006. (10) 0, 0,047, 0, 0, 0,698, 0,637, 0,611, 0,698, 0,671, 0,61, 0,584, 0,56, 0,987, 0,983, 0,958, 0,057, 0, 0,003. (11) 0, 0, 0, 0, 0,74, 0,204, 0,256, 0,963, 0,983, 0,828, 0,802, 0,732, 0,996, 0,81, 0,561, 0,312, 0, 0,161. (12) 0, 0,038, 0, 0, 0,587, 0,411, 0,676, 0,941, 0,878, 0,744, 0,557, 0,505, 0,753, 0,796, 0,858, 0, 0, 0.

Πηγή των υποδεικτών είναι η ΕΛΣΤΑΤ (όπως ενημερώθηκε την 10/06/2024), ίδιοι υπολογισμοί.

θηκαν αισθητά στα Αλκοολούχα ποτά και τον καπνό, την Εκπαίδευση και τα Μη κατηγοριοποιημένα αγαθά και υπηρεσίες. (Βλ. Πίνακα 2, σειρά 9.)

7. Η πορεία των τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ-27

Μια παραλλαγή του εθνικού ΔTK βάσει ενός ελαφρώς διαφορετικού πληθυσμού και καλαθιού προϊόντων είναι ο Εναρμονισμένος ΔTK, ο οποίος υπολογίζεται/παρέχεται από την Eurostat τόσο για την Ελλάδα και τις άλλες χώρες-μέλη όσο και για την ΕΕ-27 συνολικώς με έτη βάσεως είτε το 2005 είτε το 2015. Στην περίπτωση της Ελλάδας οι αποκλίσεις στις πορείες του ΔTK και του Εναρμονισμένου ΔTK είναι αμελητέες. Βλ. Σχήμα 8.

Σύμφωνα με τους κατασκευαστές του Εναρμονισμένου ΔTK, λόγω των κατασκευαστικών υποθέσεων, ο συγκεκριμένος δείκτης δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέτρο του κόστους ζωής, αλλά μόνον για συγκρίσεις

στην εξέλιξη των τιμών μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ. Αναλύσεις και συγκρίσεις με τα στοιχεία αμφοτέρων των δεικτών διενεργούνται τακτικά από το ΚΕΠΕ και την Τράπεζα της Ελλάδος (βλ. ενδεικτικά Μαρσέλλου, 2024· Bank of Greece, 2024).

Τα στοιχεία του Εναρμονισμένου ΔΤΚ δείχνουν ότι οι τιμές στην Ελλάδα αυξάνονται με χαμηλότερο ρυθμό από ό,τι στην ΕΕ-27 από τον Απρίλιο του 2022 στον Απρίλιο του 2024: +7,9% στην Ελλάδα, + 10,9% στην ΕΕ-27. Πρόκειται για την μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ-27 από δημιουργίας του δείκτη. Βλ. Σχήμα 9. Εξετάζοντας δε τις λεπτομέρειες, διαπιστώνεται ότι από τις αρχές του 2022 οι τιμές αυξάνονται στην χώρα μας κάπως (α) ταχύτερα στην διάρκεια τριών-τεσσάρων μηνών των πρώτου εξαμήνου και ενός μηνός του δεύτερου εξαμήνου και (β) βραδύτερα κατά τους άλλους οκτώ-εννέα μήνες του έτους. Υπό αυτό το πρίσμα δεν υφίσταται λόγος ιδιαίτερης έξαψης ή φόρτισης αν ο πληθωρισμός *τσιμπάει* περισσότερο στην Ελλάδα από ό,τι μεσοσταθμικά στην ΕΕ τον ένα μήνα ή τον άλλο (*Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 2024α), αλλά μόνον αν αυτό συμβαίνει επί σειρά πολλών μηνών.

Γενικώς, η Ελλάς εμφανίζει την έκτη χαμηλότερη αύξηση του μέσου ετησίου Εναρμονισμένου ΔΤΚ μεταξύ 2022-23 και την έκτη χαμηλότερη αύξηση του αποπληθωριστή του ΑΕΠ μεταξύ 2022-23 στην ΕΕ-27. Βλ. Πίνακα 6.

Πίνακας 3: Οι τιμές του αποπληθωριστή του ΑΕΠ και του εναρμονισμένου ΔΤΚ κατά το 2023 (2022=100)

	Απ. ΑΕΠ	Εν. ΔΤΚ		Απ. ΑΕΠ	Εν. ΔΤΚ		Απ. ΑΕΠ	Εν. ΔΤΚ
AT	107,78	107,71	FI	103,89	104,34	LV	105,41	109,06
BE	104,08	102,28	FR	105,30	105,66	MT	105,30	105,56
BG	107,51	108,60	GR	104,52	104,15	NL	107,34	104,10
CY	104,73	103,93	HR	108,53	108,39	PL	114,24	110,85
CZ	110,69	111,98	HU	117,59	117,03	PT	107,14	105,26
DE	106,54	106,03	IE	103,62	105,20	RO	111,82	109,75
DK	96,07	103,35	IT	105,27	105,90	SE	98,15	105,90
EE	107,88	109,12	LT	107,11	108,69	SI	108,88	107,22
ES	105,93	103,40	LU	103,43	102,92	SK	110,13	110,98

Με κόκκινο χρώμα οι τιμές που είναι χαμηλότερες των αντιστοίχων στην Ελλάδα.

Πηγή: Eurostat (για αποπληθωριστή ΑΕΠ, όπως ενημερώθηκε την 20.07.2024· για εναρμονισμένο ΔΤΚ όπως ενημερώθηκε την 31.07.2024), ίδιοι υπολογισμοί.

8. Διαπιστώσεις και προτάσεις

Συνάγεται ότι η ακρίβεια που βιώνουμε είναι σε κάποιο βαθμό αναπόσπαστο μέρος της τρέχουσας οικονομικής άνθησης και πλήττει διαφορετικά τον πληθυσμό. Στον βαθμό που το πραγματικό κατά κεφαλήν προϊόν αυξάνεται, η κατάσταση είναι προτιμότερη από αυτήν της ύφεσης. Θα ήταν ίσως ευκαταίοι οι μηχανισμοί ανακατανομής του εισοδήματος να αμβλύνουν κάποιες ανισότητες ευημερίας, χωρίς να αδικούν και να αποθαρρύνουν αυτούς που δημιουργούν τον πλούτο. Εν τούτοις, από τις τέσσερις πορείες που μπορεί να ακολουθήσει η οικονομία, η πλέον συμφέρουσα σε όρους εισοδήματος και τιμών είναι αυτή που βασίζεται στην αύξηση της παραγωγής, η οποία με την σειρά της μετατοπίζει την συνολική προσφορά δεξιά (εξέλιξη τύπου Γ). Η συγκεκριμένη κίνηση (βλ. υποσ. 6) μπορεί να επιτευχθεί με: (α) την συγκράτηση των έμπειρων εργαζομένων στην παραγωγική διαδικασία, (β) την κάλυψη των κενών θέσεων εργασίας με την εκπαίδευση/προετοιμασία μελών του εργατικού δυναμικού ή με προσκλήσεις/μετακλήσεις από το εξωτερικό ατόμων με τις σχετικές ειδικότητες, (γ) την άρση των εμποδίων στην έναρξη λειτουργίας των επιχειρήσεων και στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής, (δ) την συσσώρευση και διάχυση της γνώσης μεταξύ των παραγωγών και των εργαζομένων προκειμένου να δημιουργηθούν εξωτερικές οικονομίες από το ανθρώπινο κεφάλαιο, (ε) την άσκηση πολιτικής υπέρ της έρευνας και ανάπτυξης προκειμένου να διευρυνθεί η εφευρετικότητα και η συμβολή της στην παραγωγή, (ς) θεσμικές μεταρρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του οικονομικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο θα λειτουργούν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις (όπως η τόνωση του υγιούς, θεμιτού ανταγωνισμού σε όσους περισσότερους κλάδους της οικονομίας γίνεται),¹⁵ (ζ) την δημιουργία (επιπλέον) αξίας σε πρόσθετες φάσεις της παραγωγής ή μετά την παραγωγή, (η) την προώθηση προϊόντων σε αγορές που αυτά (τα προϊόντα) εκτιμώνται περισσότερο, καθώς και (θ) μειώσεις σε εργοδοτικές εισφορές και σε κάποιους φόρους εισοδημάτων εάν το επιτρέπουν οι υποχρεώσεις και ο δημοσιονομικός σχεδιασμός,¹⁶ διότι επηρεάζουν θετικά την παραγωγή και, κατ' επέκταση, την συνολική προσφορά. Για να μειωθούν οι τιμές προφανώς δεν πρέπει να υπάρξουν νέοι φόροι επί των τιμών. Από την άλλη, η περίπτωση της μεταφοράς ειδών στον χαμηλό συντελεστή ΦΠΑ επί πανδημίας (συντετέλεσε στην μείωση των τιμών) και η πρόσφατη επαναφορά τους στο υψηλό συντελεστή (άρα να συντελούν στην περαιτέρω αύξηση των τιμών) (*Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 2024β), δημιουργεί μια απορία κατά πόσον η κίνηση ήταν μελετημένη... εκτός αν έγινε για δοκιμαστεί/ελεγχθεί κάποια ελαστικότητα και να αντληθούν συμπεράσματα για την απόδοση της μείωσης των εμμέσων φόρων.

¹⁵ Ο ανταγωνισμός συνήθως δημιουργεί συνθήκες για περισσότερο προϊόν σε χαμηλότερες τιμές, αίροντας στρεβλώσεις και την απώλεια ευημερίας. Βλ. Begg κ.ά. (2008): 155-156, 179, καθώς και Petralias κ.ά. (2014) και Στουρνάρα (2024). Σημειώνουμε «συνήθως» διότι, αν υφίστανται περιπτώσεις φυσικού μονοπωλίου που επιτρέπουν την μείωση του μέσου κόστους και μεγαλύτερες μειώσεις τιμών (όπως, λ.χ., στην ύδρευση), τότε –υπό την δέουσα επίβλεψη και διασφάλιση ενός επιπέδου ποιότητας και σεβασμού των καταναλωτών– είναι προτιμότερες. Επίσης, οφείλουμε να παραδεχθούμε ότι μετά την κρίση έγιναν αλληπάλληλα βήματα για την τόνωση του ανταγωνισμού τον καιρό της μεταρρυθμιστικής ορμής και εν συνεχεία έγιναν κάποια βήματα πίσω. Για τα αλληπάλληλα βήματα τόνωσης του ανταγωνισμού βλ. ενδεικτικά Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (2014: 28-32). Χρειάζονται περισσότερα βήματα προς την συγκεκριμένη κατεύθυνση.

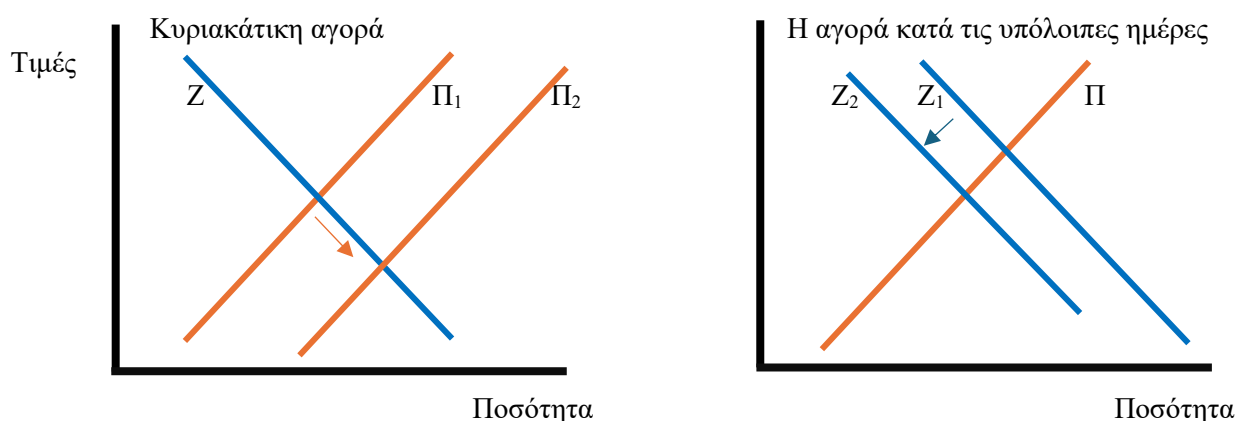
¹⁶ Βλ. Cloune κ.ά. (2023). Αν και η επιβολή φόρων σε προϊόντα και σε παραγωγούς ως έναν βαθμό μετακυλιέται στους καταναλωτές, μειώνοντας την παραγωγή και κατ' επέκταση την συνολική προσφορά (βλ. ενδεικτικά Begg κ.ά., 2008: 70-71), η άρση των φόρων δεν επιτυγχάνει απαραίτητως επαναφορά στην *αρχική κατάσταση*. Ειδικά οι μειώσεις στους φόρους κατανάλωσης απαιτούν πολύ μεγάλη προσοχή. Βλ. Benzarti κ.ά. (2020).

Επίσης, είναι χρήσιμο να αντιμετωπιστεί ο πληθωρισμός που προέρχεται από την πλευρά του ατελούς ανταγωνισμού μέσω των ποσοστιαίων προσαυξήσεων επί του κόστους¹⁷ και άλλων πρακτικών, καθώς και να αξιοποιηθούν:

- Δοκιμασμένες συνταγές για την μείωση των τιμών όπως οι ενδιάμεσες εκπτώσεις (που καταργήθηκαν), η μερική κατάργηση της πρακτικής της ενιαίας τιμής βιβλίου που περιόριζε τον ανταγωνισμό τιμών (πρακτική που επανήλθε)¹⁸ κ.ά.
- Συναφείς ιδέες που διατυπώθηκαν στο παρελθόν. Εκτείνονται από προτάσεις για φθηνότερο γάλα ως την δυνατότητα πώλησης περισσότερων αγαθών σε περισσότερους χώρους ή περισσότερες ημέρες κ.ά., οι οποίες, όμως, δεν προχώρησαν πολύ λόγω αντιδράσεων. Βλ. ενδεικτικά Προδρομίδα και Πετραλιά, 2014· Πετραλιά, 2015· καθώς και Πλαίσιο 2.

Πλαίσιο 2: Πως η αύξηση της προσφοράς αγαθών κατά τις Κυριακές μπορεί να μειώσει τις τιμές καθ' όλην την εβδομάδα

Με περισσότερα και διαφορετικά καταστήματα ανοιχτά τις Κυριακές για να ικανοποιούν πληρέστερα τις ανάγκες του καταναλωτικού κοινού (λ.χ., για να ψωνίσει κάποιος κάτι φαγώσιμο, για να αγοράσει δώρο όταν πάει μια κοινωνική επίσκεψη ένα βιβλίο ή ένα έπιπλο ή μια συσκευή –τώρα οι επιλογές είναι περιορισμένες, καθώς μόνο τα ανθοπωλεία και ζαχαροπλαστεία είναι ανοιχτά τις Κυριακές), η καμπύλη προσφοράς των Κυριακάτικων αγαθών μετατοπίζεται δεξιά με αποτέλεσμα οι τιμές να μειωθούν. Βλ. γράφημα αριστερά. Με αντίστοιχη μείωση της ζήτησης για υποκατάστατα προϊόντα (δηλ. μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης προς τα αριστερά) κατά τις υπόλοιπες ημέρες της εβδομάδας, αφού κάποιες αγοραστικές ανάγκες θα έχουν ικανοποιηθεί την Κυριακή, *ceteris paribus*, οι τιμές μειώνονται (και) τις υπόλοιπες ημέρες. Βλ. γράφημα δεξιά.

Η ανωτέρω σκέψη αξιοποιήθηκε στην διαμόρφωση νόμου το 2013, ωστόσο απαραίτητη προϋπόθεση για να καταστεί η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση αποτελεσματική είναι η (βεβαίως προαιρετική) συμμετοχή σε μόνιμη/σταθερή βάση μιας κρίσιμης μάζας εμπόρων ώστε να γίνει αντιληπτή και να εμπεδωθεί η νέα κατάσταση στο ευρύ κοινό προκειμένου να διαμορφωθούν νέες καταναλωτικές συνήθειες. Η εφαρμογή της πρακτικής σε μια μεμονωμένη τοπική αγορά ενός μικρού δήμου ή μιας κοινότητας ανά νομό ή σε μια μεμονωμένη τοπική αγορά ανά περιφέρεια δεν αρκεί. Βλ. Προδρομίδα κ.ά. (2012).

¹⁷ Αν προστατεύεται το ποσοστό κέρδους των ενδιάμεσων και τελικών πωλητών, στην περίπτωση που αυξάνεται το κόστος των εισροών, τότε αυξάνονται απολύτως τα κέρδη ενδιάμεσων και τελικών πωλητών χωρίς να συκρατούνται οι λιανικές τιμές. Επίσης βλ. Μαρσέλλου (2023).

¹⁸ Βλ. Πετραλιά (2015), Χατζηδάκη (2018), Kontolaimou κ.ά. (2019), Prodromidis (2020).

- Νέες ιδέες,¹⁹ νέα παραδείγματα²⁰ και εργαλεία.²¹

Αν κάποιες από αυτές ή κάποια από αυτά προκαλούν δισταγμό σε μερικούς, ας εφαρμοστούν πιλοτικά (αλλά με συνέπεια) κατά διοικητικές ή γεωγραφικές περιφέρειες. Σε κάθε περίπτωση είναι σκόπιμο η αξία αυτών να εξηγηθεί καλά στον πληθυσμό.

Επιπροσθέτως, η αξιοποίηση των εισροών στην αγροτική παραγωγή είναι σκόπιμο να καταστεί αποτελεσματικότερη (με χρήση λιγοτέρων πρώτων υλών και την δημιουργία λιγότερων απορριμμάτων) και η προμήθεια των εισροών οικονομικότερη με αύξηση της προσφοράς των εισροών (εγχωρίου παραγωγής και εισαγομένων), μαζικές/συντονισμένες αγορές των εισροών, καθώς και διευκόλυνση της προσβάσεως των αγροτών στην σχετική πληροφόρηση και στα δίκτυα διανομής-μεταφοράς.

Παλαιότερα ο πληθωρισμός της διαπραγματευτικής δύναμης στην αγορά εργασίας, ιδίως όταν συμφωνούνται αυξήσεις αμοιβών και άλλων παροχών που υπερέβαιναν το ποσοστό αύξησης της μέσης παραγωγικότητας της εργασίας, είχε ως αποτέλεσμα να προκύπτει σπειροειδής εξέλιξη μισθών-τιμών. Αυτό δεν χρειάζεται να επαναληφθεί στην χώρα μας. Επίσης, παρά τις καλές προθέσεις των ευρωκοινοτικών οργάνων, η περαιτέρω αύξηση του κατωτάτου μισθού δεν εξυπηρετεί την ώθηση της συνολικής προσφοράς προς την επιθυμητή μακροοικονομική κατεύθυνση. Αν αντί περαιτέρω αυξήσεων του κατωτάτου μισθού χρησιμοποιηθούν άλλοι τρόποι εισοδηματικής ενισχύσεως όσων κρίνεται απαραίτητο (με μεταβιβαστικές πληρωμές ή επιδοτήσεις κατανάλωσης, ιδανικώς σε τομείς με κάπως ισχυρούς πολλαπλασιαστές), τότε η αύξηση της συνολικής προσφοράς ενδεχομένως να είναι ευκολότερα επιτεύξιμη.

Τέλος, χρειάζεται να αντιμετωπιστεί ο εισαγόμενος πληθωρισμός (δηλαδή, οι αυξήσεις τιμών στις εισαγόμενες πρώτες ύλες, τα κεφαλαιουχικά αγαθά και άλλα προϊόντα), ο οποίος οδηγεί σε αύξηση του κόστους παραγωγής και, κατ' ακολουθία, σε αύξηση των τιμών των παραγομένων προϊόντων, τα οποία με τη σειρά τους συμπαρασύρουν προς τα άνω και τις τιμές των άλλων προϊόντων και αργά ή γρήγορα και τις αμοιβές των εργαζομένων (Προδρομίδης, 2013). Για τον σκοπό αυτό είναι σκόπιμη η υποκατάσταση ακριβών εισροών με φθηνότερες εισροές, η διερεύνηση και, ενδεχομένως, η διόρθωση του τρόπου τιμολογήσεως τόσο των πολυεθνικών επιχειρήσεων σε ευρωκοινοτικό επίπεδο (*Τα Νέα*, 2024) όσο και των κοινοτικών υπηρεσιών στα τελωνεία, καθώς οι εν λόγω υπηρεσίες –παρά τις καλές προθέσεις– εφαρμόζουν πρακτικές οι οποίες προκαλούν αναθεωρήσεις/αναδρομικές αυξήσεις τιμών των εισαγομένων, πρώτα στην ένδυση, εν συνεχεία σε άλλα είδη. (Βλ. Προδρομίδη και Λάππα, 2024). Οι δε ακριβές και ακριβότερες εισαγωγές υπονομεύουν τις ενέργειες μείωσης των τιμών, το πλεόνασμα του καταναλωτή και απομειώνουν το ΑΕΠ. Ενδέχεται λοιπόν να απειλούν τόσο την ευημερία των πολιτών όσο και τον πολύ κρίσιμο για την Ελλάδα λόγο χρέους προς ΑΕΠ.

¹⁹ Λ.χ., η μείωση τραπεζικών χρεώσεων που δεν υφίσταντο όταν υπήρχε μεγαλύτερος ανταγωνισμός.

²⁰ Λ.χ., αξιοποίηση ή δοκιμή εκπτώσεων από την επομένη των Χριστουγέννων (πριν την Πρωτοχρονιά), όπως συμβαίνει σε πολλές χώρες της ΕΕ. Βλ. European Consumer Center France (2024). Στην Φινλανδία οι εκπτώσεις εκκινούν και πριν τα Χριστούγεννα.

²¹ Λ.χ., χρήση ψηφιακών εργαλείων παρουσιάσεως του ιστορικού (της εξελίξεως) της τιμής ενός προϊόντος, προκειμένου να εντοπίζονται και να αποφεύγονται οι πλασματικές εκπτώσεις.

Συμπληρωματικά επισημαίνεται ότι, στον βαθμό που οι καταστάσεις και οι εξελίξεις στις αγορές των επιμέρους ομάδων αγαθών και υπηρεσιών διαφέρουν, ίσως θα ήταν σκόπιμο να θεσπιστούν για κάθε αγορά (τομέα οικονομικής δραστηριότητας) ειδικές επιτροπές ειδημόνων με εποπτικές αρμοδιότητες (ή δυνατότητα παρεμβάσεως) στις τιμές, στον ανταγωνισμό και στην ανάπτυξη, όπως συμβαίνει στις περίπτωση του τομέα της επικοινωνίας (τηλεπικοινωνίες και ταχυδρομεία) όπου οι τιμές κινούνται πτωτικώς (Η κυβερνητική παρέμβαση στην στέγαση που αναφέρθηκε προηγούμενος επίσης είχε επιθυμητό αποτέλεσμα.) Ιδανικώς, οι επιτροπές αυτές θα έχουν μακρόπνοη εντολή λειτουργίας, καλή συνεργασία με τα συναφή υπουργεία και το Κοινοβούλιο και δεν θα αλλάζουν με κάθε υπουργό. Ή δεν χρειάζεται *ακόμα πιο στοχευμένη, επιστημονική, μακρόπνοη και συνεπή/αλληλένδετη πολιτική τιμών και στήριξη και ανάπτυξη* (α) η στέγαση (συνδέεται και με σημαντικές πτυχές του δημογραφικού), (β) ο τουριστικός τομέας ή (γ) ο διατροφικός τομέας, καθώς και (δ) οι άλλοι τομείς της οικονομικής δραστηριότητας;

9. Επίλογος

Η ΕΚΤ με τις νομισματικές και πιστωτικές παρεμβάσεις και τα εργαλεία της θα φέρει τον πληθωρισμό της Ευρωζώνης στο επίπεδο που επιθυμεί (περί το 2%). Εύλογα, οι επιμέρους χώρες θα αποκλίνουν λίγο-πολύ από τον μέσο όρο (τον μέσο όρο του συνόλου).

Ωστόσο, στην Ελλάδα, που επί μακρόν παρέπαιε σε ύφεση, χρειάζεται κάτι περισσότερο. Δεν αρκεί να αυξάνεται γενικώς το στατιστικώς εκτιμώμενο πραγματικό εισόδημα. Οι πολίτες χρειάζεται να βλέπουν την κατάσταση να βελτιώνεται τόσο εισοδηματικώς όσο και στις τιμές που αντιμετωπίζουν καθημερινά. Επίσης, στον βαθμό που δεν μπορεί να μεταβληθεί περαιτέρω η ποσότητα χρήματος και η οικονομία είναι μακράν της πλήρους απασχόλησης, θεωρείται όμως χρήσιμο να εισρεύσουν πόροι για να διενεργηθούν πρόσθετες δαπάνες (τουτέστιν, να διευρυνθεί η συνολική ζήτηση) –ώστε να αντιμετωπιστούν φυσικές και άλλες καταστροφές, να ενισχυθεί η παραγωγή κατά μήκος της αλυσίδας αξίας, να αναβαθμιστούν οι παραγωγικές δυνατότητες (το παραγωγικό υπόδειγμα) της χώρας, να επιτευχθούν η μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς και η λειτουργική ενοποίηση των επιμέρους περιοχών προκειμένου να προκύπτουν ευρύτερες διαχύσεις των αναπτυξιακών και κοινωνικών παρεμβάσεων– είναι σκόπιμο τόσο να εφαρμοστούν πολιτικές μείωσης των τιμών, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, όσο και να κινηθεί η οικονομία από την πλευρά της παραγωγής (με θεσμικές, τεχνολογικές και άλλες βελτιώσεις) και της συνολικής προσφοράς. Έτσι θα αυξηθεί το πραγματικό εισόδημα των πολιτών. Ενδέχεται άλλες μελέτες που εξετάζουν διαφορετικές πτυχές να εισφέρουν πρόσθετες προτάσεις. Εκτιμάται ότι οι προαναφερθείσες προτάσεις συνιστούν μια καλή και συνεκτική βάση σχεδιασμού και ασκήσεως πολιτικής.

Βιβλιοαναφορές

Στην ελληνική

- Η Αυγή* (2023). Eurostat / Πρωταθλήτρια η Ελλάδα στην ακρίβεια, ουραγός στους μισθούς. Φύλλο της 05.11.23. Άρθρο του Α. Πετρόπουλου προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου https://www.avgi.gr/oikonomia/466493_protathlitria-i-ellada-stin-akriveia-oyragos-stoys-misthoys.
- Το Βήμα* (2014). Άρχισαν σήμερα, 2 Μαΐου, οι ενδιάμεσες εκπτώσεις. Φύλλο της 28.04.2014. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.tovima.gr/2014/04/28/society/arxisan-simera-2-maiou-oi-endiameses-ekptwseis/>.
- Το Βήμα* (2024). Ακρίβεια: Νέες ανατιμήσεις σε ελαιόλαδο, φρούτα και λαχανικά. Φύλλο της 16.01.2024. Άρθρο της Ξ. Γούναρη προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.tovima.gr/2024/01/18/finance/akriveia-protathlitis-eyropis-i-ellada-se-ayksiseis-timon-se-frouta-tyri-pinakes/>.
- Έθνος* (2024). Ακρίβεια: Ευρωπαϊκές τιμές με αγοραστική δύναμη Βουλγαρίας στην Ελλάδα. Φύλλο της 28.03.2024. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.ethnos.gr/Economy/article/308241/akriveiaeyropaiketimesmeagorastikhodynamhboylgariasthnellada>.
- ΕΛΣΤΑΤ (2024). Δείκτης τιμών καταναλωτή: Μάιος 2024, ετήσιος πληθωρισμός 2,4%. Δελτίο τύπου της 10.06.2024. Πειραιάς: Ελληνική Στατιστική Αρχή.
- ΕΣΣΕ (2024). Εξέλιξη κατώτατου μισθού και του % ανεργία στην Ελληνική οικονομία 2000-2016. Αθήνα: Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου Επιχειρηματικότητα. Πίνακες προσπελάσιμοι μέσω του συνδέσμου <https://esee.gr/wp-content/uploads/2016/09/%CE%95%CE%BE%CE%AD%CE%BB%CE%B9%CE%BE%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CF%8E%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B8%CE%BF%CF%8D-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-A%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1-2000-2016-2.pdf>.
- Ευρωπαϊκή Ένωση (2022). Οδηγία (ΕΕ) 2022/2041 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 2022 για επαρκείς κατώτατους μισθούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L 275/33 της 25.10.2022. Κείμενο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2041#PP2Contents>.
- Euro2day (2013). ΥΠΑΝ: Τι ισχύει για ενδιάμεσες εκπτώσεις-Κυριακές. Φύλλο της 31.10.2013. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.euro2day.gr/news/economy/article/1150473/new-article.html>.
- Η Καθημερινή* (2022). Καταργούνται οι ενδιάμεσες εκπτώσεις, απελευθερώνονται πλήρως οι προσφορές. Φύλλο της 22.07.2022. Άρθρο της Δ. Μανιφάβα προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.kathimerini.gr/economy/local/561974956/katargoyntai-oi-endiameses-ekptoseis-apeleytheronontai-pliros-oi-prosfores/>.
- Η Καθημερινή* (2024α). Δημοσκόπηση GPO: Ένας στους δύο θα ψηφίσει με κριτήριο την ακρίβεια. Φύλλο της 30.05.2024. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.kathimerini.gr/politics/563051605/dimoskopisi-gpo-pano-apo-toys-misoys-tha-psifisoyn-me-kritirio-tin-akriveia/>.
- Η Καθημερινή* (2024β). Ευρωπαϊκές τιμές με βαλκανική αγοραστική δύναμη στην Ελλάδα. Φύλλο της 27.03.2024. Άρθρο της Δ. Μανιφάβα προσπελάσιμο στην ελληνική μέσω του συνδέσμου <https://www.kathimerini.gr/economy/562950523/eyropaikes-times-me-valkaniki-agorastiki-dynami-stin-ellada/> και στην αγγλική μέσω του συνδέσμου <https://www.ekathimerini.com/economy/1234812/european-prices-with-balkan-purchasing-power/>.

- Κανελλόπουλος Κ.Ν. (2015). Οι επιδράσεις των ελαχίστων μισθών στους μισθούς και στην απασχόληση. *Οικονομικό Δελτίο*, 41: 7-32.
- Λιανός Θ. (2008). Αγορά Εργασίας. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μαρσέλλου Α. (2023). Πρόσφατες εξελίξεις στον πληθωρισμό της Ελλάδας και της Ευρωζώνης. *Οικονομικές Εξελίξεις*, 52: 15-25. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.kepe.gr/wp-content/uploads/2023/11/prosfates-ekselikseis-ston-plithwrismo-tis-elladas-kai-tis-evrwzwnis.pdf>.
- Μαρσέλλου Α. (2024). Τρόφιμα, Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια και Υγεία διαμορφώνουν τον πληθωρισμό του Ιανουαρίου 2024, παρά την υποχώρηση των τιμών σε ηλεκτρισμό και φυσικό αέριο. *Οικονομικές Εξελίξεις*, 53: 16-20. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.kepe.gr/wp-content/uploads/2024/03/Trofima-KSenodoxeia-Kafe-Estiatoria-kai-Ygeia-diamorfwnoun.pdf>.
- Η Ναυτεμπορική* (2024α). Eurostat: Η Ελλάδα στις τελευταίες θέσεις σε αγοραστική δύναμη. Φύλλο της 26.03.2024. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.naftemporiki.gr/finance/economy/1625034/eurostat-i-ellada-stis-teleytaies-theseis-se-aporastiki-dynami/>.
- Η Ναυτεμπορική* (2024β). Κ. Μασσέλος (ΕΕΤΤ) στη «Ν»: Ραγδαία μείωση των τιμών σε κινητή και σταθερή τηλεφωνία – Πώς θα κλείσει η ψαλίδα με Ε.Ε. Φύλλο της 29.01.2024. Άρθρο της Τ. Ηγουμενίδη προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.naftemporiki.gr/business/1577815/k-masselos-eett-sti-n-ragdaia-meiosi-ton-timon-se-kiniti-kai-statheri-tilefonia-pos-tha-kleisei-i-psalida-me-e-e/>.
- Τα Νέα* (2024). Η επιστολή Μητσοτάκη στην Φων ντερ Λάιεν και η «κίνηση των 8». Φύλλο της 25.05.2024. Άρθρο του Π. Κωνσταντινίδη προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.tanea.gr/2024/05/26/economy/i-epistoli-mitsotaki-stin-fon-nter-laien-kai-i-kinisi-ton-8-online/>.
- Οικονομικός Ταχυδρόμος* (2022). Ενδιάμεσες εκπτώσεις: «Πυρά» ΕΣΑ κατά Γεωργιάδη για τη μη κατάργηση. Φύλλο της 02.03.2022. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.ot.gr/2022/03/02/oikonomia/esa-me-ekpliksi-diapistosame-oti-sto-nomosxedio-tou-ypan-paramenei-energ-os-thesmos-ton-endiameson-ekptoseon/>.
- Οικονομικός Ταχυδρόμος* (2023). Βραχυχρόνιες μισθώσεις: Επτά αλλαγές στην αγορά ακινήτων το 2024. Φύλλο της 16.12.2023. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.ot.gr/2023/12/16/oikonomia/akinita/vraxyxronies-misthoseis-epita-allages-stin-agora-akiniton-to-2024/>.
- Οικονομικός Ταχυδρόμος* (2024α). Πληθωρισμός: «Τσίμπησε» στο 3,4 στην Ελλάδα τον Μάρτιο έναντι του Φεβρουαρίου – Πάνω από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο. Φύλλο της 17.04.2024. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.ot.gr/2024/04/17/oikonomia/eurostat-sto-34-o-plithorismos-stin-ellada-ton-martio-ayksimenos-se-sxesi-me-ton-fevrouario/>.
- Οικονομικός Ταχυδρόμος* (2024β). Καφές: Πιο «πικρός» με ΦΠΑ 24% στο τραπέζι – «Υποθήκες» και για άλλες αυξήσεις το φθινόπωρο. Φύλλο της 01.07.2024. Άρθρο των Μ. Βουργάνα και Ξ. Γούναρη προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.ot.gr/2024/07/01/forologia/kafes-stin-estiasi-pio-pikros-me-fpa-24-sto-trapezi/>.
- Πετραλιάς Α. (2015). Είναι αλήθεια ότι οι μεταρρυθμίσεις γίνονται μόνο για εισπρακτικούς λόγους ή/και την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων συμφερόντων; *Κατανοώντας την Ελληνική Κρίση*, 2. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ. Κείμενο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2015/03/No-2-%CE%91%CE%B8%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%A0%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%AC%CF%82.pdf>.
- Προδρομίδης Κ.Π. (2013). *Αρχές Οικονομικής Πολιτικής*. 4^η έκδοση. Αθήνα: Σιδέρης.
- Προδρομίδης Π., Πετραλιάς Α. (2014). Ο ρόλος του εμπορίου στην ανάπτυξη: αναζητώντας μια οραματική ατζέντα. *Συνέδριο για την Ελληνική Οικονομία από την Κρίση στην Ανάπτυξη*. Βόλος: ΚΕΠΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και Ελληνικό Παρατηρητήριο του London School of Economics (Απρίλιος 2014). Κείμενο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου https://www.researchgate.net/publication/366878240_O_rolos_tou_emporiou_sten_anaptyxe_anazetontas

[mia oramatike atzenta The trade sector's role in Greece's economic development in search of a visionary agenda.](#)

- Προδρομίδης Π., Πετραλιάς Α., Πέτρος Σ. (2012). Τα οικονομικά αποτελέσματα από την απελευθέρωση της λειτουργίας των μικρών καταστημάτων κατά τις Κυριακές. *Ερευνητικά δοκίμια του Εργαστηρίου Διοικητικής Επιστήμης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών*, 12/12. Προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου https://www.researchgate.net/publication/366878337_Ta_oikonomika_apotelesmata_apo_ten_apeleuthrose_tes_leitourgias_ton_mikron_katastematon_kata_tis_Kyriakes The economic impact of deregulating Sunday shopping among small retailers.
- Προδρομίδης Π.Κ., Λάππας Π.Ζ. (2024). *Το στατιστικό εργαλείο προσδιορισμού της δίκαιης τιμής των εμπορευμάτων που εισάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπό εξέταση*. 2024. Αθήνα: ΚΕΠΕ.
- Στουρνάρας Γ. (2024). Συνέντευξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα στο Mononews.gr και στη δημοσιογράφο Έφη Καραγεώργου. 26.03.2024. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος. Συνέντευξη προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-tyrou/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=82571097-ba4a-482c-9216-9b242c2bee8a>.
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (2014). *Η εξέλιξη των τιμών στην Ελληνική αγορά το 2013*. Πρόλογος του Αθ. Σκορδά. Αθήνα. Δημοσίευση προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου https://web.archive.org/web/20190404150813/http://www.e-thesprotias.gr/thesprotiaimages/EXELIXITIMON2013_F5028.pdf.
- Χατζηδάκης Κ. (2018). Άρθρο ενός απολίτιστου. *Η Καθημερινή*. Φύλλο της 16.07.2018. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.kathimerini.gr/politics/974982/apopsi-arthro-enos-apolitistoy/>.

Στην αγγλική

- Andersen F.N.G. (2023). The problem of stagflation: How should the European Central Bank respond to the increase in inflation? *European View*, 22.1: 39-47.
- Arce, Ó., Ciccarelli, M., Kornprobst, A., & Montes-Galdón, C. (2024). What caused the euro area post-pandemic inflation? ECB Occasional Paper, 2024/343.
- Bank of Greece (2024). *Inflation Monitor*. Issue of April 15, 2024. Δημοσίευση προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου https://www.bankofgreece.gr/Publications/Inflation_Monitor_2024_4.pdf.
- Begg D., Fisher S., Dornbusch R. (2008). *Economics*. 9^η έκδοση. London: McGraw-Hill.
- Benzarti Y., Carloni D., Harju J., Kosonen T. (2020). What Goes Up May Not Come Down: Asymmetric Incidence of Value-Added Taxes. *Journal of Political Economy*, 128.12: 4438-4474.
- Bernardini M., Lin A. (2023). Out of the ELB: expected ECB policy rates and the Taylor rule. *Bank of Italy Occasional Paper* # 815.
- Bodnár K., Fadejeva L., Iordache S., Malk L., Paskaleva D., Pesliakaitè J., Jemec N.T., Tóth P., Wyszynski, R. (2018). How do firms adjust to rises in the minimum wage? Survey evidence from Central and Eastern Europe. *IZA Journal of Labor Policy*, 7:1-30.
- Caldara D., Conlisk S., Iacoviello M. και Penn M. (2022). The effect of the war in Ukraine on global activity and inflation. *FEDS Notes* # May 27, 2022. Washington: Board of Governors of the Federal Reserve System. Ανάλυση προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου <https://doi.org/10.17016/2380-7172.3141>.
- Cloyne J., Martinez J., Mumtaz H., Surico P. (2023). Do Tax Increases Tame Inflation? *AEA Papers and Proceedings*, 113: 377-81.

- Coibion O., Gorodnichenko Y., Hong G.H. (2015). The cyclicity of sales, regular and effective prices: Business cycle and policy implications. *American Economic Review*, 105.3: 993-1029.
- Country Economy (2024). Greece National Minimum Wage. Στοιχεία προσπελάσιμα την 28.6.2024 μέσω του συνδέσμου <https://countryeconomy.com/national-minimum-wage/greece>.
- Di Giovanni J., Kalemli-Özcan Ş., Silva A., Yildirim M.A. (2023). Pandemic-era inflation drivers and global spillovers. *National Bureau of Economic Research, Working Paper series # w31887*. Ανάλυση προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου https://www.nber.org/system/files/working_papers/w31887/w31887.pdf.
- Deutsche Welle (2023). Greece: Cost of living crisis hits ordinary households hard. Ανταπόκριση της 05.11.2023. Ανταπόκριση της K.Bali προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου <https://www.dw.com/en/greece-cost-of-living-growing-prohibitively-expensive/a-67300533#:~:text=It%20comes%20as%20no%20surprise,the%20high%20cost%20of%20groceries>.
- Euronews (2023). Cost of living soars in Greece despite economic recovery. Ανταπόκριση της 15.05.2023 των S. Touchtidou και R.E. Armstrong προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου <https://www.euronews.com/2023/05/15/cost-of-living-crisis-in-greece-despite-economic-recovery>.
- Euronews (2024). Greece tackles 'greedflation' and wages war against high prices on basic food products. Ανταπόκριση της 12.01.2024 των G. Dimitropoulos και D. Katanich προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου <https://www.euronews.com/business/2024/01/12/greece-tackles-greedflation-and-wages-war-against-high-prices-on-basic-food-products>.
- European Consumer Center France (2024). Sales periods in Europe. Kehl. (Last update: 04.01.2024.) Κείμενο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.europe-consommateurs.eu/en/shopping-internet/sales-periods.html>.
- European Consumer Center Germany (2022). Sales periods in Europe – Greece. Kehl. (Last update: 30.05.2022.) Κείμενο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.evz.de/en/shopping-internet/retail-store/sales-periods-in-europe.html>.
- European Commission (2023). European Economic Forecast *Spring 2023*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Τεύχος προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/52e0cd19-59c1-4d5c-8876-b498aafc6d45_en?filename=ip200_en_1.pdf.
- Eurostat (2024). Purchasing power parities. Luxembourg. (Last update of metadata: 07.02.2024.) Κείμενο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/prc_ppp_esms.htm.
- Ferrara L., Metelli L., Natoli F., Siena D. (2021). Questioning the puzzle: fiscal policy, real exchange rate and inflation. *Journal of International Economics*, 133: 103524.
- Hahn E. (2023). How have unit profits contributed to the recent strengthening of euro area domestic price pressures? *Economic Bulletin*, 4/2023: 62-70. Άρθρο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb202304.en.pdf>.
- Hansen N.J., Toscani F., Zhou J. (2023). Euro Area Inflation after the Pandemic and Energy Shock: Import Prices, Profits and Wages. *IMF Working Paper 2023/131*. Washington DC: International Monetary Fund. Δημοσίευση προσπελάσιμη μέσω του συνδέσμου <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/06/23/Euro-Area-Inflation-after-the-Pandemic-and-Energy-Shock-Import-Prices-Profits-and-Wages-534837>.
- Harasztosi P., Lindner A. (2019). Who pays for the minimum wage? *American Economic Review*, 109.8: 2693-2727.
- Johns Hopkins University (2023). Greece. Coronavirus Resource Center. Στοιχεία προσπελάσιμα μέσω του συνδέσμου <https://coronavirus.jhu.edu/region/greece>.
- Kathimerini (2019). Greek telecom services are EU's costliest. Φύλλο της 03.12.2019. Άρθρο του V. Mandravelis προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.ekathimerini.com/economy/247145/greek-telecom-services-are-eu-s-costliest/>.

- Kathimerini* (2024). Short-term rentals beat hotels on beds. Φύλλο της 07.01.2024. Άρθρο του I. Bellos προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου <https://www.ekathimerini.com/economy/1228628/short-term-rentals-beat-hotels-on-beds/>.
- Kontolaimou A., Prodromidis P.I, Konstantakopoulou I. (2019). The issue of fixed book pricing: Evidence based on the Greek experience. *Cyprus Economic Policy Review*, 13.2: 102-120.
- Kouvavas O., Osbat C., Reinelt T., Vansteenkiste I. (2021). Markups and inflation cyclicity in the euro area. *European Central Bank. Working Paper Series #2617*.
- Lemos S. (2008). (2008). A survey of the effects of the minimum wages on prices. *Journal of Economic Surveys*, 22.1: 187–212.
- Matthews A. (2023). Food price situation in Europe. *Studies in Agricultural Economics*, 125.2: 60-68.
- Missos V., Blunt P., Domenikos C., Pontis N. (2024, υπό δημοσίευση). Inflated inequality or unequal inflation? A case for sustained ‘two-sided’ austerity in Greece. *European Journal of Economics and Economic Policies: Intervention*.
- OECD (2022). *Competition and Inflation, OECD Competition Policy Roundtable Background*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. Κείμενο προσπελάσιμο μέσω του συνδέσμου: [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP\(2022\)15/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP(2022)15/en/pdf).
- Petralias A., Petros S., Prodromidis P. (2014). Analyzing unleaded gasoline retail price patterns in Greece: Apr. 2011-Dec. 2012. *South-Eastern Europe Journal of Economics*, 12.2: 215-241.
- Petralias A., Prodromidis P. (2015). Price discovery under crisis: uncovering the determinant factors of prices using efficient Bayesian model selection methods. *Empirical Economics*, 41.3, 859–879.
- Prodromidis P. (2020). Who benefited from the 2014 fixed book price amendment in Greece? *Hellenic Open Business Administration Journal*, 6.2: 67- 92.

Παράρτημα

A. Έλεγχοι κατά Granger αιτιότητας στις πρώτες διαφορές των μηνιαίων χρονοσειρών του ΔTK και του κατωτάτου μισθού στην Ελλάδα, Ιανουάριος 1999 – Μάιος 2024

H_0 : Η μεταβολή του ΔTK δεν επηρεάζει την μεταβολή του κατωτάτου μισθού.

Προκύπτει ότι η πιθανότητα σφάλματος είναι μικρή, της τάξεως του 1-2%, στην 25^η και 36-37^η υστέρηση. Εν τούτοις, στον βαθμό που η πιθανότητα σφάλματος καθίσταται μικρότερη του 1% μόνο στις τελευταίες εγγραφές της τελευταίας στήλης (38-39^η υστέρηση), συνάγουμε ότι σε αυτές έχουμε τις σοβαρότερες ενδείξεις εναντίον της μηδενικής υπόθεσης (H_0).

Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value
1	0,340	11	0,172	21	0,285	31	0,065
2	0,312	12	0,297	22	0,333	32	0,032
3	0,389	13	0,290	23	0,102	33	0,034
4	0,035	14	0,383	24	0,115	34	0,043
5	0,035	15	0,421	25	0,015	35	0,040
6	0,303	16	0,485	26	0,038	36	0,014
7	0,457	17	0,540	27	0,044	37	0,017
8	0,624	18	0,613	28	0,040	38	0,004
9	0,312	19	0,672	29	0,050	39	0,008
10	0,159	20	0,575	30	0,054	40	0,013

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (για ΔTK, όπως ενημερώθηκε την 10/06/2024), ΕΚΤ (για το επιτόκιο, όπως ενημερώθηκε την 10/6/2024), ίδιοι υπολογισμοί.

B. Έλεγχοι κατά Granger αιτιότητας στις πρώτες διαφορές των μηνιαίων χρονοσειρών του Ελληνικού ΔTK και επιτοκίου οριακής διευκόλυνσης της ΕΚΤ, Ιανουάριος 1999 – Μάιος 2024

H_0 : Η μεταβολή του ΔTK δεν επηρεάζει την μεταβολή του επιτοκίου.

Προκύπτει ότι η πιθανότητα σφάλματος δεν καθίσταται μικρότερη του 14%, με αποτέλεσμα να μην έχουμε σοβαρές ενδείξεις εναντίον της μηδενικής υπόθεσης (H_0).

Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value
1	0,162	11	0,396	21	0,309	31	0,530
2	0,311	12	0,357	22	0,427	32	0,501
3	0,148	13	0,375	23	0,486	33	0,606
4	0,190	14	0,392	24	0,546	34	0,657
5	0,140	15	0,461	25	0,562	35	0,741
6	0,191	16	0,545	26	0,567	36	0,750
7	0,223	17	0,581	27	0,504	37	0,814
8	0,356	18	0,528	28	0,519	38	0,841
9	0,402	19	0,532	29	0,454	39	0,889
10	0,269	20	0,308	30	0,527	40	0,898

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (για ΔTK, όπως ενημερώθηκε την 10/06/2024), ΕΣΣΕ και Country Economy (για κατωτάτους μισθούς, ως υφίσταντο την 28/06/2024), ίδιοι υπολογισμοί.

Γ. Έλεγχοι κατά Granger αιτιότητας στις πρώτες διαφορές των μηνιαίων χρονοσειρών του ΔΤΚ και του δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία, Ιανουάριος 2000 – Μάιος 2024

H_0 : Η μεταβολή του ΔΤΚ δεν επηρεάζει την μεταβολή του δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία.

Προκύπτει ότι η πιθανότητα σφάλματος είναι μικρή, της τάξεως του 1-2%, στην 5^η υστέρηση και μικρότερη του 1% (για την ακρίβεια 0,0095%) στην 6^η υστέρηση. Συνάγουμε ότι στην τελευταία περίπτωση αυτές έχουμε την σοβαρότερη ένδειξη εναντίον της μηδενικής υπόθεσης (H_0).

Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value	Υστερήσεις	P-value
1	0,834	4	0,042	7	0,021	10	0,063
2	0,354	5	0,018	8	0,027	11	0,058
3	0,456	6	0,010	9	0,043	12	0,043

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (για ΔΤΚ, όπως ενημερώθηκε την 10/06/2024· για δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία, όπως ενημερώθηκε την 15/07/2024), ίδιοι υπολογισμοί.

Δ. Εναλλακτική ανάλυση ^α της πορείας του μηνιαίου ΔΤΚ σε όρους μεταβολών στην Ελλάδα, Ιανουάριος 2000^β – Μάιος 2024 (2020=100)

Μεταβλητές	Παράμετροι
I Αυτόνομος παράγοντας	0,20
II Αλλαγή νομίσματος τον Ιαν.2002 (ψ)	0,38
<i>Εποχικότητα (ψ)</i>	
III Χειμερινές και θερινές εκπτώσεις: πρώτο δίμηνο και Ιούλιο-Αύγουστο	-1,10
IV Ενδιάμεσες εκπτώσεις μικρής χρον. διάρκειας: Νοέμ. 2013-Μάιος 2021	-0,95
V Μήνες Μάρτιος, Απρίλιος, Σεπτέμβριος	1,25
<i>Στοιχεία κύκλου (ψ)</i>	
VI Πρώτος μήνας εφαρμογής του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ στην εστίαση: Σεπτ. 2011	1,70
VII Πρώτος μήνας μετά τους περιορισμούς κυκλοφορίας κ.ά. λόγω πανδημίας: Απρ. 2020	-1,69
VIII Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία: Φεβ. 2022	2,09
IX Πλήρωση του 90% της χωρητικότητας αποθήκευσης αερίου από την ΕΕ-27: Οκτ.2022	-2,71
<i>Συναφείς εξελίξεις</i>	
X Μεταβολή (πρώτες διαφορές) στον κατώτατο μισθό	0,01
XI Μεταβολή στο επιτόκιο οριακής διευκόλυνσης της ΕΚΤ με τρίμηνη υστέρηση	-0,04
XII Μεταβολή στον δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία	0,29

Παρατηρήσεις: 292. Συντελεστές προσδιορισμού R^2 : 76,0%, adj. R^2 : 75,1%.

Έλεγχος εσφαλμένης εξειδίκευσης του Ramsey (RESET), p-value: 95,1%.

Εξέταση συσχέτισης καταλοίπων (μέγιστα $|\rho|$): $\rho_{\Delta(\Delta\text{TK})_{t,u}} = 49\%$, $\rho_{\Delta(\Delta\text{TK})_{t-1,u}} = 46\%$, $\rho_{X_{t,u}} = 14\%$, $\rho_{X_{II,t,u}} = 1\%$

^α Το υπόδειγμα εμφανίζει υψηλότερο συντελεστή προσδιορισμού, R^2 , σε σχέση με την εξειδίκευση που ομοιάζει στην εξειδίκευση βάσει της σχέσεως σε όρους επιπέδων (βλ. Πίνακα 1.ΙΙ), με αποτέλεσμα να ταιριάζει καλύτερα με τις παρατηρήσεις του δείγματος.

^β Η ερμηνευόμενη χρονοσειρά και η ερμηνευτική χρονοσειρά #11 εκκινούν τον Ιανουάριο του 1999. Η ερμηνευτική χρονοσειρά # 12 εκκινεί από τον Ιανουάριο του 2000.

Η παλινδρόμηση διενεργείται με ανθεκτικά τυπικά σφάλματα για να αντιμετωπιστεί η όποια ετεροσκεδαστικότητα των καταλοίπων. Το στοιχείο (ψ) υποδηλώνει ψευδομεταβλητή. Οι λοιπές μεταβλητές είναι συνεχείς. Στον βαθμό που η πλειονότητα των οικονομετρικών αναλύσεων διενεργείται βάσει δειγμάτων (η παρούσα ανάλυση δεν εμπίπτει σε αυτές), οι εκτιμήσεις των συντελεστών συνήθως συνοδεύονται από *p-values* προκειμένου να αξιολογείται αν οι θετικές ή αρνητικές επιδράσεις που εκτιμώνται στο δείγμα είναι στατιστικώς σημαντικές στην πληθυσμό. Εν προκειμένω η ανάλυση διενεργείται στον πληθυσμό. Για την ικανοποίηση των αναγνωστών που επιθυμούν να γνωρίζουν τα *p-values* σημειώνεται ότι όλα είναι κάτω του 4% πλην της περιπτώσεως του XI (0,84).

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (για ΔΤΚ, όπως ενημερώθηκε την 10/06/2024· για δείκτη τιμών εισροών στην γεωργία-κτηνοτροφία, όπως ενημερώθηκε την 15/07/2024), ΕΚΤ (για το επιτόκιο, όπως ενημερώθηκε την 10/6/2024), Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΕΣΕΕ) και Country Economy (2024) (για κατωτάτους μισθούς, ως υφίσταντο την 28/06/2024), ίδιοι υπολογισμοί.

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ

157. I. Cholezas. “The Regionally Diverse Role of Education on Employment Prospects in Greece”, 2022.
156. N. Ροδουσάκης και Γ. Σώκλης, “Ανάπτυξη μέσω Τουρισμού ή Τουρισμός μέσω Ανάπτυξης;”, 2022.
155. P. Prodromídis and L. Zangelidis, “A Quantitative Analysis of Agricultural Production in Greece, 2004-2016”, 2020. Δημοσιεύθηκε στο *Agricultural Economics Review*, vol.21 (1), 2020, pp. 13-27.
154. Π. Προδρομίδης, “Η Τραπεζική Χρηματοδότηση της Παραγωγής στη Διάρκεια των Μνημονίων: Τάσεις, Εποχικότητα, Μεσοχρόνιες Αυξομειώσεις κατά Κλάδο (Ιούν. 2010 - Δεκ. 2018)”, 2020. Δημοσιεύτηκε στα Πρακτικά του 32ου Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής, 2020. Αθήνα: Ελληνικό Στατιστικό Ινστιτούτο, σσ. 247-261.
153. A. Mitra and A. Chymis, “The Impact of Belgium Federal Reform on Economic Well-being. A Parametric and Non-parametric Synthetic Control Approach”, 2019.
152. S. K. Papaioannou, “Asymmetric Effects of Fiscal Policy on Output of the Greek Economy: Does the Business Cycle Matter?”, 2018.
151. Π. Προδρομίδης, “Προσδιορίζοντας τις Τοπικές Αγορές Εργασίας της Ελλάδος (II)”, 2017. Δημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο “The regional division of Greece and the functional economic areas estimated from the 2011 commuting patterns” στο *European Planning Studies*, vol.26 (10), 2018, pp. 1980-1998.
150. S. K. Papaioannou, “Public Investment Multipliers in EU Countries: Does the Efficiency of Public Sector Matter?”, 2016.
149. I. Konstantakopoulou, “New Evidence on the Export-led-growth Hypothesis in the Southern Euro-zone Countries”, 2016.
148. I. Cholezas and N. C. Kanellopoulos, “Decomposing Gender Unemployment Differentials in Greece”, 2016.
147. E. Athanassiou and E. Tsouma, “The Effects of Financial and Housing Wealth on Private Consumption in Greece”, 2015.
146. I. Konstantakopoulou, “Should Fiscal Policy Be Relaxed in the Eurozone?”, 2015.
145. J. Cavounidis and I. Cholezas, “Labour Force Participation of Female Youth: the Role of Culture”, 2015.
144. N. Βαγιονής και Σ. Σκούλτσος, “Ο Ρόλος της Ρωσίας και της Κίνας στον Διεθνή και Ελληνικό Τουρισμό”, 2015.
143. R. Panagiotou, “Western Balkan Accession Policies: An Evaluation of the Greek 2014 EU Presidency”, 2015.
142. T. Mariolis and G. Soklis, “The Sraffian Multiplier for the Greek Economy: Evidence from the Supply and Use Table for the Year 2010”, 2015.
141. S. K. Papaioannou, “Fiscal Multipliers in Euro Area Peripheral Countries: Empirical Evidence from a Structural VAR Model”, 2015.
140. A. Koutroulis, Y. Panagopoulos and E. Tsouma, “Is there an Asymmetric Response in Unemployment Rate to Changes in Output? A Hidden Cointegration Approach”, 2015.
139. A. Chymis and A. Skouloudis, “National CSR and Institutional Conditions: An Exploratory Study”, 2014.
138. Th. Tsekeris, “Network Analysis of Inter-sectoral Relationships and Key Economic Sectors”, 2014.
137. I. Χολέζας, “Η Ελληνική Αγορά Εργασίας σε Συνθήκες Οικονομικής Ύφεσης και η «Εγγύηση για τη Νεολαία»”, 2014.
136. S. Dimelis and S. K. Papaioannou, “Efficiency Impact of ICT and the Role of Product Market Regulation: Sectoral Analysis Across a Panel of EU Economies”, 2014.

135. Y. Panagopoulos and A. Spiliotis, “Reassessing the Asymmetries and Rigidities in the Interest Rate Pass Through Process: A Hidden Co-integration Approach”, 2014. Δημοσιεύθηκε στο *Credit and Capital Markets*, vol. 48 (3), 2015, pp. 477-500.
134. S. K. Papaioannou, “Long Run Effects of Regulation Across OECD Countries: Panel Data Evidence within a Productivity Convergence Model”, 2014.
133. Π. Προδρομίδης, Σ. Πέτρος και Α. Πετραλιάς, “Τι Συμβαίνει με την Λιανική Τιμή Αμόλυβδης Βενζίνης 95 Οκτανίων: Απρ. 2011 – Δεκ. 2012”, 2013. Η αγγλική εκδοχή δημοσιεύτηκε στο *South Eastern Europe Journal of Economics*, vol.12 (2), 2014, pp. 215-241.
132. S. Dimelis and S. K. Papaioannou, “Public Ownership, Entry Regulation and TFP Growth within a Productivity Convergence Model: Industry Level Evidence from South European Countries”, 2013.
131. S. Dimelis and S. K. Papaioannou, “Human Capital Effects on Technical Inefficiency: A Stochastic Frontier Analysis a Cross Sectors of the Greek Economy”, 2013. Δημοσιεύθηκε στο *International Review of Applied Economics*, vol. 28 (6), 2014, pp. 797-812.
130. Th. Tsekeris and Kl. Vogiatzoglou, “Regional Specialization and Public Infrastructure Investments: Empirical Evidence from Greece”, 2013. Εκδοχή του δημοσιεύθηκε στο *Regional Science Policy & Practice*, vol. 6 (3), 2014, pp. 265-289.
129. Έ. Αθανασίου, Ν. Κανελλόπουλος, Ρ. Καραγιάννη, Ι. Κατσελίδης και Α. Κώτση, “Μέτρηση της Έντασης των Ρυθμίσεων σε Επαγγέλματα και Οικονομικές Δραστηριότητες στην Ελλάδα Μέσω Ποσοτικών Δεικτών”, 2013.
128. D. Papageorgiou and A. Kazanas, “A Dynamic Stochastic General Equilibrium Model for a Small Open Economy: Greece”, 2013.
127. Th. Tsekeris, “Measurements of Intra- and Inter-sectoral Dependencies of Public Investments with Budget Constrains”, 2013. Εκδοχή του δημοσιεύθηκε στο *Socio-Economic Planning Science*, vol. 48 (4), 2014, pp. 263-272.
126. S. K. Papaioannou, “Economic Growth in Greece: Medium Term Trends and Future Prospects”, 2012.
125. Y. Panagopoulos and A. Spiliotis, “Is the Eurozone Homogeneous and Symmetric? An Interest Rate Pass-through Approach Before and During the Recent Financial Crisis”, 2012.
124. D. Papageorgiou, T. Efthimiadis and I. Konstantakopoulou, “Effective Tax Rates in Greece”, 2012.
123. I. Konstantakopoulou and E. G. Tsionas, “ABC’s of the 2008 Recession: Robust and Reliable International Evidence on the Austrian Theory of the Business Cycle”, 2012.
122. K. Vogiatzoglou and Th. Tsekeris, “Spatial Agglomeration of Manufacturing in Greece”, 2011. Εκδοχή του δημοσιεύθηκε στο *European Planning Studies*, vol. 21 (12), 2013, pp. 1853-1872.
121. N. C. Kanellopoulos, “Disability and Labour Force Participation in Greece: A Microeconomic Analysis”, 2011.
120. K. Athanassouli, “Transition Professionnelle et Rémunérations des Jeunes Raires Grecs: Une Mise en Évidence des Stratégies Par Genre et des Tendances des Pays de l’OCDE”, 2011.
119. A. Caraballo and T. Efthimiadis, “Is 2% an Optimal Inflation Rate? Evidence from the Euro Area”, 2011.
118. Π. Προδρομίδης και Θ. Τσέκερης, “Εργαλεία και Προτάσεις για την Περιφερειακή Κατανομή των Πόρων του ΕΣΠΑ”, 2011.
117. P. Paraskevaidis, “The Economic Role of the EU in the Global Economy: A Comparative Analysis”, 2011.
116. E. A. Kaditi and E. I. Nitsi, “Recent Evidence on Taxpayers’ Reporting Decision in Greece: A Quantile Regression Approach”, 2011.
115. T. Efthimiadis and P. Tsintzos, “The Share of External Debt and Economic Growth”, 2011.
114. E. Tsouma, “Predicting Growth and Recessions Using Leading Indicators: Evidence from Greece”, 2010.

113. A. Chymis, I. E. Nikolaou and K. Evangelinos, “Environmental Information, Asymmetric Information and Financial Markets: A Game-Theoretic Approach”, 2010. Δημοσιεύθηκε στο *Environmental Modelling and Assessment*, vol. 18 (6), 2013, pp. 615-628.
112. E. A. Kaditi and E. I. Nitsi, “Applying Regression Quantiles to Farm Efficiency Estimation”, 2010.
111. I. Cholezas, “Gender Earnings Differentials in Europe”, 2010.
110. Th. Tsekeris, “Greek Airports: Efficiency Measurement and Analysis of Determinants”, 2010. Εκδοχή του δημοσιεύθηκε στο *Journal of Air Transport Management*, vol.17 (2), 2011, pp. 139-141.
109. S. P. Dimelis and S. K. Papaioannou, “Technical Efficiency and the Role of Information Technology: A Stochastic Production Frontier Study Across OECD Countries”, 2010.
108. I. Cholezas, “Education in Europe: Earnings Inequality, Ability and Uncertainty”, 2010.
107. N. Benos, “Fiscal Policy and Economic Growth: Empirical Evidence from EU Countries”, 2009.
106. E. A. Kaditi and E. I. Nitsi, “A Two-stage Productivity Analysis Using Bootstrapped Malmquist Index and Quantile Regression”, 2009.
105. St. Karagiannis and N. Benos, “The Role of Human Capital in Economic Growth: Evidence from Greek Regions”, 2009.
104. E. Tsouma, “A Coincident Economic Indicator of Economic Activity in Greece”, 2009.
103. Έ. Αθανασίου, “Δημοσιονομική Πολιτική και η Ύφεση: Η Περίπτωση της Ελλάδας”, 2009. Δημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο «Fiscal Policy and the Recession: The Case of Greece» στο *Intereconomics: Review of European Economic Policy*, vol. 44 (6), 2009, pp. 364-372.
102. St. Karagiannis. Y. Panagopoulos and A. Spiliotis, “Modeling Banks’ Lending Behavior in a Capital Regulated Framework”, 2009.
101. Th. Tsekeris, “Public Expenditure Competition in the Greek Transport Sector: Inter-modal and Spatial Considerations”, 2009. Δημοσιεύθηκε στο *Environment and Planning A*, vol. 43 (8), 2011, pp. 1981-1998.
100. N. Georgikopoulos and C. Leon, “Stochastic Shocks of the European and the Greek Economic Fluctuations”, 2009.
99. Π.-Ι. Προδρομίδης, “Προσδιορισμός των Τοπικών Αγορών Εργασίας της Ελλάδος”, 2008. Δημοσιεύθηκε στον *Τιμητικό Τόμο του αιμνήστου Καθηγητού Π. Λίβα*, επιστημονική επιμέλεια των Θ. Σκούντζου, Ε. Σπυράτου, Α. Βοζίκη, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2010, σσ. 577-593. Η αγγλική εκδοχή δημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο “Identifying Spatial Labor Markets in Greece from the 2001 Travel-to-Work Patterns” στο *South Eastern Europe Journal of Economics*, vol. 8 (1), 2010, pp. 111-128.
98. Y. Panagopoulos and P. Vlamis, “Bank Lending, Real Estate Bubbles and Basel II”, 2008. Δημοσιεύθηκε στο *Journal of Real Estate Literature*, vol. 17 (2), 2009, pp. 295-310.
97. Y. Panagopoulos, “Basel II and the Money Supply Process: Some Empirical Evidence from the Greek Banking System (1995-2006)”, 2007. Δημοσιεύθηκε στο *Applied Economics Letters*, vol. 17 (10), 2010, pp. 973-976.
96. N. Benos and St. Karagiannis, “Growth Empirics: Evidence from Greek Regions”, 2007.
95. N. Benos and St. Karagiannis, “Convergence and Economic Performance in Greece: New Evidence at Regional and Prefecture Level”, 2007.
94. Th. Tsekeris, “Consumer Demand Analysis of Complementarities and Substitutions in the Greek Passenger Transport Market”, 2007. Δημοσιεύθηκε στο *International Journal of Transport Economics*, vol. 35 (3), 2008, pp. 415-449.
93. Y. Panagopoulos, I. Reziti and A. Spiliotis, “Monetary and Banking Policy Transmission Through Interest Rates: An Empirical Application to the USA, Canada, U.K. and European Union”, 2007. Δημοσιεύθηκε στο *International Review of Applied Economics*, vol. 24 (2), 2010, pp. 119-136.

92. W. Kafouros and N. Vagionis, “Greek Foreign Trade with Five Balkan States During the Transition Period 1993-2000: Opportunities Exploited and Missed”, 2007.
91. St. Karagiannis, “The Knowledge-Based Economy, Convergence and Economic Growth: Evidence from the European Union”, 2007.
90. Y. Panagopoulos, “Some Further Evidence upon Testing Hysteresis in the Greek Phillips-type Aggregate Wage Equation”, 2007.
89. N. Benos, “Education Policy, Growth and Welfare”, 2007.
88. Ε. Π. Μπαλτζάκης, “Ίδιωτικοποιήσεις και Απορρυθμίσεις”, 2006.
87. Y. Panagopoulos and I. Reziti, “The Price Transmission Mechanism in the Greek Food Market: An empirical Approach”, 2006. Δημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο “Asymmetric Price Transmission in the Greek Agri-Food Sector: Some Tests” στο *Agribusiness*, vol. 24 (1), 2008, pp. 16-30.
86. P.-I. Prodromίδis, “Functional Economies or Administrative Units in Greece: What Difference Does It Make for Policy?”, 2006. Δημοσιεύθηκε στο *Review of Urban & Regional Development Studies*, vol. 18 (2), 2006, pp. 144-164.
85. P.-I. Prodromίδis, “Another View on an Old Inflation: Environment and Policies in the Roman Empire up to Diocletian’s Price Edict”, 2006. Δημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο “Economic Environment, Policies and Inflation in the Roman Empire up to Diocletian’s Price Edict” στο *Journal of European Economic History*, vol. 38 (3), 2009, pp. 567-605.
84. Έ. Αθανασίου, “Προοπτικές του Δανεισμού των Νοικοκυριών στην Ελλάδα και η Σημασία τους για την Ανάπτυξη”, 2006. Δημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο “Prospects of Household Borrowing in Greece and their Importance for Growth” στο *South-Eastern Europe Journal of Economics*, vol. 5, 2007, pp. 63-75.
83. G. C. Kostelenos, “La Banque Nationale de Grèce et ses Statistiques Monétaires (1841-1940)”, 2006. Δημοσιεύθηκε στο *Mesurer la monnaie. Banques centrales et construction de l’autorité monétaire (XIXe-XXe siècle)*, Paris: Edition Albin Michel, 2005, pp. 69-86.
82. Ε. Π. Μπαλτζάκης, “Η Ανάγκη Βιομηχανικής Πολιτικής και η Σύγχρονη Εκδοχή της”, 2006.
81. St. Karagiannis, “A Study of the Diachronic Evolution of the EU’s Structural Indicators Using Factorial Analysis”, 2006.
80. I. Resiti, “An Investigation into the Relationship between Producer, Wholesale and Retail Prices of Greek Agricultural Products”, 2005.
79. Y. Panagopoulos and A. Spiliotis, “An Empirical Approach to the Greek Money Supply”, 2005.
78. Y. Panagopoulos and A. Spiliotis, “Testing Alternative Money Theories: A G7 Application”, 2005. Δημοσιεύτηκε στο *Journal of Post Keynesian Economics*, vol. 30 (4), 2008, pp. 601-622.
77. I. A. Venetis, “Tail-Fatness in Equity Returns. The Case of Athens Stock Exchange”, 2005.
76. I. A. Venetis, I. Paya and D. A. Peel, “Do Real Exchange Rates “Mean Revert” to productivity? A Nonlinear Approach”, 2005.
75. Κ. Ν. Κανελλόπουλος, “Φοροδιαφυγή στις Ανώνυμες Εταιρείες: Εκτιμήσεις από τις Εισαχθείσες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών”, 2002.
74. N. Glytsos, “Dynamic Effects of Migrant Remittances on Growth: An Econometric Model with an Application to Mediterranean Countries”, 2002. Δημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο “The Contribution of Remittances to Growth: A Dynamic Approach and Empirical Analysis” στο *Journal of Economic Studies*, vol, 32 (6), 2005, pp. 468-496.
73. N. Glytsos, “A model of Remittance Determination Applied to Middle East and North Africa Countries”, 2002.
72. Th. Simos, “Forecasting Quarterly GDP Using a System of Stochastic Differential Equations”, 2002.

71. C. N. Kanellopoulos and K. G. Mavromaras, "Male-Female Labour Market Participation and Wage Differentials in Greece", 2000. Δημοσιεύθηκε στο *Labour*, vol. 16 (4), 2002, pp. 771-801.
70. St. Balfoussias and R. De Santis, "The Economic Impact of the Cap Reform on the Greek Economy: Quantifying the Effects of Inflexible Agricultural Structures", 1999.
69. M. Karamessini and O. Kaminioti, "Labour Market Segmentation in Greece: Historical Perspective and Recent Trends", 1999.
68. S. Djajic, S. Lahiri and P. Raimondos-Moller, "Logic of Aid in an Intertemporal Setting", 1997.
67. St. Makrydakis, "Sources of Macroeconomic Fluctuations in the Newly Industrialized Economies: A Common Trends Approach", 1997. Δημοσιεύθηκε στο *Asian Economic Journal*, vol. 11 (4), 1997, pp. 361-383.
66. G. Petrakos and N. Christodoulakis, "Economic Development in the Balkan Countries and the Role of Greece: From Bilateral Relations to the Challenge of Integration", 1997.
65. C. Kanellopoulos, "Pay Structure in Greece 1974-1994", 1997.
64. M. Chletsos, Chr. Kollias and G. Manolas, "Structural Economic Changes and their Impact on the Relationship Between Wages, Productivity and Labour Demand in Greece", 1997.
63. M. Chletsos, "Changes in Social Policy-social Insurance, Restructuring the Labour Market and the Role of the State in Greece in the Period of European Integration", 1997.
62. M. Chletsos, "Government Spending and Growth in Greece 1958-1993: Some Preliminary Empirical Results", 1997.
61. M. Karamessini, "Labour Flexibility and Segmentation of the Greek Labour Market in the Eighties: Sectoral Analysis and Typology", 1997.
60. Chr. Kollias and St. Makrydakis, "Is there a Greek-Turkish Arms Race? Evidence from Cointegration and Causality Tests", 1997. Δημοσιεύθηκε στο *Defence and Peace Economics*, vol. 8, 1997, pp. 355-379.
59. St. Makrydakis, "Testing the Intertemporal Approach to Current Account Determination: Evidence from Greece", 1996. Δημοσιεύθηκε στο *Empirical Economics*, vol. 24 (2), 1999, pp. 183-209.
58. Chr. Kollias and St. Makrydakis, "The Causal Relationship Between Tax Revenues and Government Spending in Greece: 1950-1990", 1996. Δημοσιεύθηκε στο *The Cyprus Journal of Economics*, vol. 8 (2), 1995, pp. 120-135.
57. Chr. Kollias and A. Refenes, "Modeling the Effects of Defence Spending Reductions on Investment Using Neural Networks in the Case of Greece", 1996.
56. Θ. Κατσανέβας, "Η Εξέλιξη της Απασχόλησης και των Εργασιακών Σχέσεων στην Ελλάδα (από τη Δεκαετία του 1970 έως Σήμερα)", 1996.
55. Δ. Ντόγκας, "Σκέψεις για την Αναγκαία Σταθεροποιητική και Αναπτυξιακή Πολιτική και το Ρόλο της Τράπεζας της Ελλάδος Ενόψει της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE)", 1996.
54. N. Glytsos, "Demographic Changes, Retirement, Job Creation and Labour Shortages in Greece: An Occupational and Regional Outlook", 1996. Δημοσιεύθηκε στο *Journal of Economic Studies*, vol. 26 (2-3), 1999, pp. 130-158.
53. N. Glytsos, "Remitting Behavior of "Temporary" and "Permanent" Migrants: The Case of Greeks in Germany and Australia", 1996. Δημοσιεύθηκε στο *Labour*, vol. 11 (3), 1997, pp. 409-435.
52. V. Stavrinos and V. Droucopoulos, "Output Expectations, Productivity Trends and Employment: The Case of Greek Manufacturing", 1996. Δημοσιεύθηκε στο *European Research Studies*, vol. 1, (2), 1998, pp. 93-122.
51. A. Balfoussias and V. Stavrinos, "The Greek Military Sector and Macroeconomic Effects of Military Spending in Greece", 1996. Δημοσιεύθηκε στο N. P. Gleditsch, O. Bjerkholt, A.

- Cappelen, R. P. Smith and J. P. Dunne (eds.), *In the Peace Dividend*, Amsterdam: North-Holland, 1996, pp. 191-214.
50. J. Henley, "Restructuring Large Scale State Enterprises in the Republics of Azerbaijan, Kazakhstan, the Kyrgyz Republic and Uzbekistan: The Challenge for Technical Assistance", 1995.
 49. C. Kanellopoulos and G. Psacharopoulos, "Private Education Expenditure in a "Free Education" Country: The Case of Greece", 1995. Δημοσιεύθηκε στο *International Journal of Educational Development*, vol. 17 (1), 1997, pp. 73-81.
 48. G. Kouretas and L. Zarangas, "A Cointegration Analysis of the Official and Parallel Foreign Exchange Markets for Dollars in Greece", 1995. Δημοσιεύθηκε στο *International Journal of Finance and Economics*, vol. 3, 1998, pp. 261-276.
 47. St. Makrydakis, E. Tzavalis and A. Balfoussias, "Policy Regime Changes and the Long-Run Sustainability of Fiscal Policy: An Application to Greece", 1995. Δημοσιεύθηκε στο *Economic Modelling*, vol. 16 (1), 1999, 71-86.
 46. N. Christodoulakis and S. Kalyvitis, "Likely Effects of CSF 1994-1999 on the Greek Economy: An ex ante Assessment Using an Annual Four-Sector Macroeconometric Model", 1995.
 45. St. Thomadakis and V. Droucopoulos, "Dynamic Effects in Greek Manufacturing: The Changing Shares of SMEs, 1983-1990", 1995. Δημοσιεύθηκε στο *Review of Industrial Organization*, vol. 11 (1), 1996, pp. 69-78.
 44. Π. Μουρδουκούτας, "Οι Ιαπωνικές Επενδύσεις στην Ελλάδα", 1995.
 43. V. Rapanos, "Economies of Scale and the Incidence of the Minimum Wage in the Less Developed Countries", 1995. Δημοσιεύθηκε με τον τίτλο "Minimum Wage and Income Distribution in the Harris-Todaro Model" στο *Journal of Economic Development*, vol. 30 (1), 2005, pp. 1-14.
 42. V. Rapanos, "Trade Unions and the Incidence of the Corporation Income Tax", 1995.
 41. St. Balfoussias, "Cost and Productivity in Electricity Generation in Greece", 1995.
 40. V. Rapanos, "The Effects of Environmental Taxes on Income Distribution", 1995. Δημοσιεύθηκε στο *European Journal of Political Economy*, vol. 11 (3), 1995, pp. 487-501.
 39. V. Rapanos, "Technical Change in a Model with Fair Wages and Unemployment", 1995. Δημοσιεύθηκε στο *International Economic Journal*, vol. 10 (4), 1996, pp. 99-121.
 38. M. Panopoulou, "Greek Merchant Navy, Technological Change and Domestic Shipbuilding Industry from 1850 to 1914", 1995. Δημοσιεύθηκε στο *The Journal of Transport History*, vol. 16 (2), 1995, pp. 159-178.
 37. Κ. Βεργόπουλος, "Το Δημόσιο Χρέος και οι Επιπτώσεις του", 1994.
 36. C. Kanellopoulos, "Public-Private Wage Differentials in Greece", 1994. Δημοσιεύθηκε στο *Applied Economics*, vol. 29, 1997, pp. 1023-1032.
 35. Z. Georganta, K. Kotsis and Emm. Kounaris, "Measurement of Total Factor Productivity in the Manufacturing Sector of Greece, 1980-1991", 1994.
 34. E. Petrakis and A. Xepapadeas, "Environmental Consciousness and Moral Hazard in International Agreements to Protect the Environment", 1994. Δημοσιεύθηκε στο *Journal Public Economics*, vol. 60, 1996, pp. 95-110.
 33. C. Carabatsou-Pachaki, "The Quality Strategy: A Viable Alternative for Small Mediterranean Agricultures", 1994.
 32. Z. Georganta, "Measurement Errors and the Indirect Effects of R & D on Productivity Growth: The U.S. Manufacturing Sector", 1993.
 31. Π. Παρασκευαΐδης, "Η Οικονομική Λειτουργία των Αγροτικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων", 1993.
 30. Z. Georganta, "Technical (In) Efficiency in the U.S. Manufacturing Sector, 1977-1982", 1993.
 29. H. Dellas, "Stabilization Policy and Long Term Growth: Are they Related?", 1993.

28. Z. Georganta, "Accession in the EC and its Effect on Total Factor Productivity Growth of Greek Agriculture", 1993.
27. H. Dellas, "Recessions and Ability Discrimination", 1993.
26. Z. Georganta, "The Effect of a Free Market Price Mechanism on Total Factor Productivity: The Case of the Agricultural Crop Industry in Greece", 1993. Δημοσιεύθηκε στο *International Journal of Production Economics*, vol. 52, 1997, pp. 55-71.
25. Α. Γκανά, Φ. Ζερβού και Α. Κώτση, "Η Περιφερειακή Διάσταση της Ανεπάρκειας του Επιπέδου Διαβίωσης στη Χώρα μας", 1993.
24. Π. Παρασκευαΐδης, "Εισοδηματικές Ανισότητες και Περιφερειακή Κατανομή του Εργατικού Δυναμικού Ηλικίας 20-29 Χρονών", 1993.
23. C. Eberwein and Tr. Kollintzas, "A Dynamic Model of Bargaining in a Unionized Firm with Irreversible Investment", 1993. Δημοσιεύθηκε στο *Annales d' Economie et de Statistique*, vol. 37/38, 1995, pp. 91-115.
22. Π. Παρασκευαΐδης, "Αξιολόγηση Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και Κρήτης στον Αγροτικό Τομέα", 1993.
21. Π. Παρασκευαΐδης, "Περιφερειακή Τυπολογία Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων", 1993.
20. St. Balfoussias, "Demand for Electric Energy in the Presence of a Two-block Declining Price Schedule", 1993.
19. St. Balfoussias, "Ordering Equilibria by Output or Technology in a Non-linear Pricing Context", 1993.
18. C. Carabatsou-Pachaki, "Rural Problems and Policy in Greece", 1993.
17. Κλ. Ευστρατόγλου, "Export Trading Companies: Διεθνής Εμπειρία και η Περίπτωση της Ελλάδος", 1992.
16. Π. Παρασκευαΐδης, "Αποτελεσματική Προστασία-Κόστος Εγχώριων Πόρων και Άνιση Κεφαλαιακή Δομή της Βοοτροφίας", 1992.
15. Κ. Καραμπάτσου-Παχάκη, "Η Αναμόρφωση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και οι Προοπτικές για την Ελλάδα", 1992.
14. Κ. Καραμπάτσου-Παχάκη, "Αρχές Διαμόρφωσης-Κριτήρια Αξιολόγησης Περιφερειακών Προγραμμάτων", 1992.
13. G. Agapitos and P. Koutsouvelis, "The VAT Harmonization within EEC: Single Market and its Impacts on Greece's Private Consumption and Vat Revenue", 1992.
12. C. Kanellouros, "Incomes and Poverty of the Greek Elderly", 1992.
11. Δ. Μαρούλης, "Οικονομική Ανάλυση της Μακροοικονομικής Πολιτικής στην Ελλάδα στην Περίοδο 1960-1990", 1992.
10. V. Rapanos, "Joint Production and Taxation", 1992. Δημοσιεύθηκε στο *Public Finance/Finances Publiques*, vol. 48 (3), 1993, pp. 422-429.
9. V. Rapanos, "Technological Progress, Income Distribution, and Unemployment in the Less Developed Countries", 1992. Δημοσιεύθηκε στο *Greek Economic Review*, 14 (2), 1992, pp. 179-192.
8. Ν. Χριστοδουλάκης, "Ορισμένες Μακροοικονομικές Συνέπειες της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης", 1992.
7. L. Athanassiou, "Distribution Output Prices and Expenditure", 1992.
6. J. Geanakoplos and H. Polemarchakis, "Observability and Constrained Optima", 1992.
5. Ν. Antonakis and D. Karavidas, "Defense Expenditure and Growth in LDCs: The Case of Greece, 1950-1985", 1990.
4. Κ. Κανελλόπουλος, "Παραοικονομία στην Ελλάδα: Τί Δείχνουν Επίσημα Στοιχεία", (ελληνικά, 1990 - αγγλικά, 1992). Δημοσιεύθηκε στο *Greek Economic Review*, vol. 14 (2), 1992, pp. 215-236.
3. J. Dutta and H. Polemarchakis, "Credit Constraints and Investment Finance: Evidence from Greece", 1990. Δημοσιεύθηκε στο M. Monti (ed.), *Fiscal Policy, Economic Adjustment and Financial Markets*, International Monetary Fund, 1989.

2. L. Athanassiou, “Adjustments to the Gini Coefficient for Measuring Economic Inequality”, 1990.
1. Γ. Αλογοσκούφης, “Ανταγωνιστικότητα, Προσαρμογή Μισθών και Μακροοικονομική Πολιτική στην Ελλάδα”, 1990. Δημοσιεύθηκε στο *Applied Economics*, vol. 29, 1997, pp. 1023-1032.